ААТАР АРАДАЙ МҮНХЭ ГАБЬЯА

...НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

УРЯАД ҮНЭН

№ 108 (11706)
1968 оной
майн 9,
четверг

сэн 2 мүнгэн

...уряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ТҮҮХЭТЭ ИЛАЛТА

...ямар түргэн бэ! Һанаад үзэел тэрэ мартагдашагүй үдэрые, 1945 оной нарата хабарай энэ үдэ... дайнай гал дүлэн соогуур дүрбэн жэлдэ хүлээг... үдэрые. Дайнай һүүлдэ түрэһэн хүн аяар ... улаан гараараа илалта туйлалсаһан шамтай ... ажалай тэмсэл соогуур коммунизм тээшэ ...

...манай дэгдэн тараһан, мянга түмэн эхэнүүдэй ... энэ үдэр совет хүнүүдэй зүрхэндэ эгээл ... шагүйгөөр һанагдадаг һайндэр болонхой. Германи дайгаар дарагдаһан үдэрые гансахан совет ... бэшэ, харин дэлхэйн эб найрамдалда ду... хүн зон тэмдэглэнэ.

...нитай болоһон дайн сэрэг хадаа хүн түрэлтэ... ехэ, хамагһаа аюултай, айхабтар гарза хо... Энэ аюулта дайнай хамаг бэрхэшээлые совет ... даажа гараһан гээшэ.

...ын олохон гүрэнүүдые дайгаар эзэмдэһэн ... зүн Совет засаг үгы хэхэ, арад зониемнай ... рилготойгоор Эхэ орондомнай хорото муухай... оро һэн. Иимэ бэрхэшээлтэ үеын тохёолдоод ... Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро совет ... ороноо хамгаалгада хамаг хүсэ шадалаа элсүү... ай түрүүшын үедэ дайсанай сэрэгүүд олохон ... үдые эзэмдэжэ, хэсүү ехэ һандарал, тэндэ үлэ... хюдаха ябалал хэһэн гээшэ.

...партимнай Центральна Комитедэй сэсэн мэргэн ... хүнүүдые толотомо илалтада асараа. Октябрь... ашаар мүндэлһэн социалис общество, хүдэл... ... холбоо барисаан, олон яһата арадуулай... хани нүхэсэл дээрэ үндэһэлһэн манай гүрэн ... доботолгые үй бута сохихо илагдашагүй хү... харуулһан байна. Амгалан сагайхяар ажалла... ... ажахын бүхы һалбаринууд сэрэгэй гурим... фронтдо хэрэгтэй буу зэбсэг, эдеэ хоол, ум... ... хэрэгсэл ехээр үйлэдбэрилжэ ороо.

Эхэ оронойнгоо газар дайдаһаа фашис дайсадые үлдэжэ гаргахын түлөө тэмсэлдэ хүн бүхэн хабаадаһан юм. Тиин колхоз, совхозуудай поли дээрэ, завод, фабрикануудай цехүүдтэ «бүхы юумэеэ—фронтдо, хамаг хүсэеэ — илалтада» гэһэн гансахан хүсэл эрмэлзэлтэйгээр үдэр һүниие мэдэнгүйгөөр ажалладаг байһан.

Хэдэ мянган километр зайда һунаһан фронт дээрэ хэсүү шанга тулалдаата хэды олон һүни, үдэр, үбэл, зун үнгэрөө гээшэб. Тэндэ алхарһан хүнэй шуһан, бусалтагүй алдагдаһан ами наһан хэды ехэ, хэды олон бэ. Тэрэниие мартажа болохогүй.

Эхэ орондоо, түрэл Коммунис партидаа үнэн сэхэ совет сэрэгшэд ами наһаяа хайрлангүй фашис эзэмдэгшэдтэй тэмсэһэн, түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ баатаршалга харуулһан байна. Алхамшье урагшаа дабшахын аргагүйгөөр үхэлэй туулгаар аадар адхаруулжа байһан дайсанай ДОТ-ын ама амиды бэеэрээ халхалан унаһан Александр Матросовой баатаршалга хоёр зуу гара дахин совет сэрэгшэдээр дабтагдаа.

Москва, Ленинград хамгаалгада, Сталинград сүлөөлэлгэдэ, Днепр, Одер мүрэнүүдые гаталалгада, бусад ехэ тулалдаануудта дайшалхы шэн габьяа, баатаршалга харуулһан сэрэгшэд угаа олон. Тэрэ тоодо манай Буряадай республикын түлөөлэгшэд шанга тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябалсаа. 105 мянган хүбүүд, басагаднай дайнда мордоо һэн. Тэдэнэй нилээд олониинь түрэл нютагаа бусаагүй, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй, арад зонойнгоо зол жаргалай түлөө ами бэеэ үгэһэн байна. Гвардиин капитан Дарма Жанаев, гвардиин полковник Владимир Борсоев, ЛВРЗ-гэй хүдэлмэрилшэн Сергей Орешков болон бусад эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаһанайнгаа түлөө Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Хүсэн түтэс Совет Арми дайсанай эзэмдэһэн районуудые сүлөөлөөд доботолгоёо дүүргээгүй, улам түргөөр дабшажа, Польшо, Румыни, Болгари, Югослави, Чехословаки, Венгриин арадуудые фашизмын дарлалтаһаа сүлөөлэн, гитлеровскэ Германиин ниислэл байһан Берлин эзэлээд, баруун зүгтэ дайшалхы замаа дүүргэһэн, дархан солоёо нэрлүүлһэн байна.

Сагай ошохо ямар түргэн бэ. Совет хүнүүдэй хүдэлмэришэ хүдэр гараар үнгэрһэн хори гаран жэл соо хэды ехэ ажал хэгдээб. Хэдэн зуун город, олон мянган хүдөө тосхон, фабрика, заводууд дайнай шандаруу сооһоо һэргээн бодхоогдоо. Дайнай урда үгы байһан асари ехэ гидроэлектростанцинууд, шэнэ городууд урган бодоо. Арадай ажахые улам саашань хүгжөөһэн табан жэлнүүдэй түсэбэй дүүргэлтэдэ фашис дайсаниие дарлсагшад мүнөө хүрэтэр хубитаяа оруулалсаһаар. Алишье колхоз, совхоздо, предприятида мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ, залуушуулда жэшээ харуулан ябадаг дайнай үеын сэрэгшэд олон. Худанай совхозой Улааха-Аралай һүнэй фермые даагша, дүрбэн орденой кавалер, капитан Цырен-Дондок Жимбеев, Сталинградһаа Берлин хүрэлсэһэн артиллерист, Эрхирэгэй совхозой шофер Цыбикжан Гомбоев болон бусад олон амгалан ажалай илалта туйлалсаһаар.

Мүнөөдэр совет араднай Илалтын үдэрые тэмдэглэхэ зуураа, һэргэлэн байха уялгаяа мартанагүй. Дэлхэй дээрэмнай тиимэшье амгалан бэшэ: эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ бодоһон вьетнам арадай шуһан олохон жэлдэ алхарһаар, Дундада зүүн зүгтэ дариин утаан униартана. Баруун Германида фашизм һэргээгдэнэ, дай журөөдэгшэд, үһөөгөө абахые хүсэгшэд, алагдаагүй гитлерүүд дахяад толгойгоо ургэнэ.

Империалистнуудай бүхы хүсөөрөө оролдоошье һаа, арад зондо харша, хорото ажал ябуулгань бүтэнэгүй. Советскэ Союзай, социалис бусад оронуудай туһаламжаар вьетнам арад Американ эзэмдэгшэдтэ шанга сохилто хэнэ, илалтын замаар шуун дабшана.

Бидэнэр һэргэлэмди. Варшавска договор баталһан социалис оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд амгалан ажалаймнай найдамтай харуулшан болонхой. Дэлхэйн ажалшан арад эб найрамдалай түлөө тэмсэлээ улам эршэдхэнэ, дайнда эсэргүү хүсэн улам бэхижэнэл!

...АЛСАНОВ

...АРАЙ ...СХААЛ

...непрымнай
...эрье дээрэ,
...ур бодхооһон
...добо дээрэ
...шын могила
...е сэхэлнэ.
...ай долгинууд
...схаал мүнхэлнэ.

...эн доботолгоор
...талалсаад,
... хайлуулма
... гаргалсаад,
...өөр унаһан
... энэ байн.
...алууе гэршэлжэ,
... буу дээрэнь
байн.

...роной
...шалаад,
...
... ооглоод,
...түүлэн унаһан
...р хүбүүн һэн.
...аа дурдаһан
...гуу дуутай һэн.
...томат
...жуулжа,
... дайсадаа
... нисуулжа,
... туяае
...өөр татуулба.
...зтэ долгинууд
...схаал мүнхэлбэ.

...непрымнай
...ээл дээр
... шэмэг —
...гэс һууба.
... басагадай
... хүдэлгэжэ,
...рөө заяагаад:
... — гэжэ
дуулаба.

ТАРИЛГАЯА— ТҮРГӨӨР, ҺАЙНААР!

ТҮРҮҮШЫН 83.132 ГЕКТАР

Майн эхеэр һүниндөө хүйтэржэ, газарай хүрьһэнэй һайса халаагүй байһан дээрэһээ олохон газарта эртын тарилга гэдэргэ татагдаһан байна. Майн 6-най мэдээгээр республикын колхоз, совхозуудта бүхыдөө 83.132 гектарта тарилга хэгдээ. Тэрэ тоодо 68 мянга гаран гектарта шэниисэ таригдаа. Зүгөөр 1967 оной энэ үедэ 121 мянга гаран гектарта эртын тарилга хэгдээд байгаа һэн.

Хабарай эртын тарилга Сэлэнгын, Зэдын, Улаан-Үдын аймагуудта нёдондонойхиһоо дутуугүй хурданаар ябуулагдана. Сэлэнгын аймагай ажахынууд нёдондоной энэ үеынхиһөө 3 мянгаад гектар шэниисэ ехэ таряад байнхай.

Тиин олохон аймагуудта хабарай тарилга һаял эхилжэ байна. Хэжэнгын аймагта энэ үедэ түрүүшын 30 гектарта, Хоридо—1244 га, Захааминда—145 га, Яруунада—100 гектар таригдаад байха юм.

Урда талын — Хяагтын, Бэшүүрэй, Загарайн аймагуудта тарилгын ябаса үшөөл хангалтагүй байна. Загарайн аймагай ажахынууд нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, гурба мянгаад гектар тарилга бага хээд байха юм. Дээрэ дурсагдагша аймагуудта тарилгын агрегадуудай бүтээсэ бага байһаар. Сеялкэнүүд олон газарта эбдэржэ һаатана. Мүн сеялкэнүүдтэ үрэһэ хэхэ хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулжа шадагдаадүй.

Ушар иимэһээ эртын тарилгые саг болзортонь дүүргэхын тула сеялкын агрегат бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр, һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ шухала болоно.

ХАХАДЛАА

БЭШҮҮР. (Телефоноор абтаба). Орооһо таряанай баян ургаса ургуулхын тулада «Дружба» колхозой механизаторнууд ехэхэн оролдолго гаргана. Мүнөө жэлдэ саг хүйтэн байжа, тарилга оройтобошье, механизаторнууд бүхы орооһото ургамалнуудай тарилгые хахадлаа. Хамта 7200 гектар шэниисын 3600 гараниинь таригданхай. Мүн 270 гектарта горох таригдаад байна. Үдэртөө хамта 500 гектарта тарилга хэгдэнэ.

В. САХИЯЕВ,
«Дружба» колхозой гэшүүн.

АЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

ТҮНХЭН. (Телефоноор абтаба). Урин дулаан үдэрнүүдэй тогтомсоор, аймагай «Сибиряк» колхозой тарялан дээрэ эршэмтэй шанга хүдэлмэри эхилбэ.

Колхозой бүхы бригаданууд эртын тарилгада жэгдэрэн оробо. Илангаяа Ахалигай таряан ажалай бригадынхид (бригадирынь П. Демин) хабарай тарилгын хүдэлмэриие урагшатай һайнаар ябуулна. Түрүүшын хэдэн үдэр соо 300 гаран гектарта малай эдихэ обёос горох хоёрой холисо, мүн баһал тэды шэнээн газарта шэниисэ, хара таряан таригдаа.

Хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын үдэрһөө механизаторнууд Ф. Золотоев, А. Муранский гэгшэдэй даадаг агрегадууд үдэртөө тус тустаа 30—40 гектар хүрэтэр тарина гэхэ гү, али даабаряа 150 процент дүүргэнэ.

Д. ЯНДАНОВ.

МҮРЫСӨӨН ЭРШЭДЭНЭ

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГАЙ Калининай нэрэмжэтэ колхоз байгша ондо хамта 4551 гектарта тарилга хэхэ юм. Тиихэдэ ганса шэниисэ 2638 гектар эзэлхэ байна.

Колхозой хоёрдохи отделенидэ 450 гаран гектарта шэниисэ таригдаба. Трактор агтын аялга Хуурай-Булаг гэжэ газарта үдэр һүнигүй замханагүй. Эндэ Константин Батуринай тракторно-таряан ажалай бригадын агрегадуудые Валерий Бурдуковский, Виктор Михалев гэгшэд даажа, халаанайнгаа нормо 120—130 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Эдэнэртэ Дээдэ-Жэрэмэй механизаторнуудай һургуулиин зургаан курсант туһална.

Эдэнэр үдэртөө тарилга хээд, һүниндөө газар хахална. Мүнөө 347 гектар хахалагдаа.

Гурбадахи отделенидэ Фома Прокопьевич Яковлевай бригадын механизаторнууд 677 гектарта шэниисэ таряа. Евсей Казазаевай, Евгений Емельяновай, Игнат Власовай, Петр Яковлевай, Степан Заиграевай агрегадууд халаанайнгаа даабари хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Гадна эндэ 391 гектар газар хахалагдаа.

Колхозой механизаторнууд хамта дээрээ 1267 гектарта шэниисэ таряад байна.

Колхозой библиотекые даагша Нина Шайдурова үдэр бүри иишэ шэнэ газетэ, журнал, брошюрануудые асарна. Парткомой секретарь Мартемьян Григорьевич Болонев механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө эмхидхэнэ.

Артелиин механизаторнууд эртынгээ тарилга богони болзор соо дүүргэхэ хүсэлтэй.

А. ДРОВНИН, колхозой агроном.

...һайндэртэ ...н баярай ...лаан

...ерманиие илаһаар ...рюулһан Улаан... ...ышадай түлөө... ...суглаан үсэгэл... ...болон баледэй ...

... түүхэтэ илалта ...хэр П. П. ФЕ-...

...ри сэрэгэйхидэй ...ээр ябуулһа... ...адай республи... ... бүлэг артист... А. М. ЗВАРЦЕВ ...н министерствын ...лота, үбсүүнэй ... Шагналда хүр... СССР-эй арадай ...юин, РСФСР-эй ... Б. Вампилов, ... бусад оролсоно. ...эсхэлдэ ЛВРЗ-... болон сэрэгшэ... ... самодеятель... ...истнуудай кон-...

АГУУЕХЭ АЖАБАЙДАЛАЙ ХУУДАҺАНУУД

В. И. ЛЕНИНЭЙ түрэһөөр 100 жэлэй ойдо

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй түсэбые РСФСР-эй Культурын министерствын коллеги зүбшэн хэлсэбэ. Дэлхэйн пролетариадай вождиин ажаябадал болон ажал ябуулгые, манай орон дотор социализм, коммунизм байгуулха хэрэгтэ Коммунис партиин, совет арадай туйлаһан асари ехэ амжалтануудые искусствын аргаар тайлбарилан харуулха гээшэ энэ үргэн ехэ программын гол зүйлынь болоно. РСФСР-эй культурын министр Н. А. КУЗНЕЦОВ тус программа шэнжэлэн тайлбарилха зуураа, иигэжэ онсолон тэмдэглээ: Ильичэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаха соёлой хүдэлмэриин гурбан жэлэй түсэб тодорхойлон хараалжа бэелүүлхэ ябадал мүнөө гол шухала зорилго болгогдон табигдаад байна.

Бүхы музейнүүд, культурын ордонууд ба байшангуудта, библиотекэнүүд болон клубуудта Ленинэй ажаябадал, ажал ябуулга тухай ленинскэ уншалганууд, элидхэлнүүд болохо. Ленинскэ гвардиин үнинэй гэшүүдтэй уулзалганууд үнгэргэгдэхэ, кинолекторинууд, зүжэгүүд эмхидхэгдэхэ.

Энэ гайхамшаг ойдо зорюулагдаһан эрхим зүжэгүүдые республикын драмын театрнуудта, эдир харагшадай театрнуудта табиха конкурс үнгэргэгдэхэ. Энэмнай шанеуудта хүртэһэн зүжэгүүдые харуулалгаар дүүргэхэ юм. Иимэ харалга 1970 ондо Ульяновск хотодо болохоор багсаагдана. Республикын драмын ба эдир харагшадай театр бүхэн Ильич тухай эрхим зүжэгүүдэй неделидэ 1970 оной апрелиин 16-һаа 22 хүрэтэр хабаадахые үрэалһан тусхай тунхаг соносхол гаргаха.

В. И. Ленинэй ажабайдалтай холбоотой газарнуудаар—Ульяновск, Казань, Куйбышев, Саратов хотонуудта, Красноярска хизаарта—үнгэргэгдэхэ «Арадуудай хани барисаанай» фестивальнуудта искусствын уран мэргэжэлтэд бэлдэжэ эхилэнхэй.

«Советская Россия» гэжэ республиканска уран һайханай IV выставкэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдажа нээгдэхэ. Ульяновск хотодохи дурасхаалай барилганууд, Шушенскадахи соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, Москвадахи Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ арадай зохёол бүтээлнүүдэй түбэй байшангай барилга РСФСР-эй Культурын министерствын саг үргэлжын хиналта доро абтаа.

Ленинскэ комсомолой габьяата түүхые тайлбарилан харуулха хэрэгтэ зорюулагдаһан тусхай раздел түсэб дотор оруулагдаа. ВЛКСМ-эй табин жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэнүүд область, хизаар, автономито республиканuудта эмхидхэгдэхээр хараалагдана. Коммунизм байгуулалсажа байгаа залуушуулай ажабайдал болон ажал тухай, эсэгэнэр, үбгэ эсэгэнэрэйнгээ революционно үгэ заншалнуудта, Ильичэй захяануудта, Коммунис партиин хэрэгтэ 60-аад онуудай залуушуулай үнэн байлга тухай, бүхы дэлхэйн эдиршүүлэй интернациональна хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай шэнэ зохёолнууд тэдэ выставкэнүүдтэ табигдаха юм. Тус выставкэнүүдэй түгэсхэл болгогдон, «ВЛКСМ-эй 50 жэл» гэһэн республиканска выставкэ эмхидхэгдэхэ. «Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн байхабди» гэһэн Бүхэроссин уншагшадай конференци тиимэл үе зорилгодо—залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдаха.

Клубууд, районуудай соёлой байшангууд ба ордонууд ойн баярай бэлэдхэлдэ шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Эдэнэй хүдэлмэриие шалгаха Бүхэроссин харалга соносхогдоо.

(ТАСС)

СССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ПРИКАЗ

1968 оной майн 9. № 115 Москва хото

Нүхэд солдадууд, матросууд, сержантнууд ба старшинанууд!
Нүхэд офицернүүд, генералнууд болон адмиралнууд!
Армиин болон Флодой ветеранууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад!

...вет арад, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд, аха дүү социалис оронуудай ажалшад, бүхы түрүү хүн түрэлтэн фашис Германиие илаһан бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалтын 23-дахи жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн манай Эхэ орондо хэсүү шанга шалгалта болоо. Энэ дайнһаа уламжалан совет хүнүүд айхабтар ехэ хүсэлэлгэ гаргаһан, гэмтэл хохидолдо ороһон юм. Манай арад зон, тэрэнэй сэрэгшэд Коммунис партиин хүтэлбэри доро ябажа, дайнай үедэ илалта туйлаха гэһэн эгэршэгүй зориг, гайхамшаг тэсэбэри, олоороо баатаршалга гаргаһан, зэбүүн муухай дайсаниие бута сохихо хэрэгтэ шиидхэхы хубитаяа оруулһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда илаһан ябадал марксизм-ленинизмын суртал бодолой илагдашагүй хүсые, совет социалис байгуулалтын үлүү һайниие элирхэйлэн харуулаа, уласхоорондын империализмын ехээр һуларан муудаха, Европын ба Азиин хэдэ хэдэн оронуудта социалис революцинуудай илаха, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй дэбжэн бадарха аятай зохид эрхэ байдал хангаа, социализмын ба демократиин хүсэ нүлөөе бүри ехээр бэхижүүлээ.

Дайнһаа хойшо үнгэрһэн үе соо совет арад коммунис байгуулалтын бүхы һалбаринуудай талаар онсо гайхамшаг шэнэ илалтануудые туйлаа. Манай Эхэ ороной хүсэ шадал болон уласхоорондын нэрэ хүндэ урдань үзэгдөөгүй ехээр дээшэлээ.

Манай арад коммунизм байгуулха зорилгонуудые гадаадын-политическэ орёо оршон байдалда шиидхэхэ ушартай болоно. Американска монополинуудай зүгһөө эдэбхитэйгээр дэмжэгдэдэг ФРГ-гэй реваншис, неонацис этэгээдүүд Европын түбтэ дайнай аюултай гуламта һэргээжэ байна. США-гай империалистнууд Зүүн-Урда Азида дээрмэдэлгын дай хэнэ, эрхэ сүлөөтэй, бэеэ дааһан байдалтай байха гэһэн арадуудай хүсэл эрмэлзэлые зэбсэгэй хүсөөр дараха һэдэлгэ гаргана.

Иимэ оршон байдалда Коммунис парти, Советскэ правительство Совет гүрэнэйнгөө аюулгүй байдал хангахын, манай Арми болон Флодые бэхижүүлхын тула шухала бүхы юумэ хэжэ байна. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд аха дүү социалис оронуудай арминуудтай тон нягта, дайшалхы хани холбоо байгуулан, харюусалгатай зорилгонуудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхээр—социализмын, коммунизмын агууехэ хэрэг аршалан хамгаалхаар бэлэн байнад.

Илалтын һайндэрөөр дашарамдуулан, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдые, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшад бүгэдые амаршалан баяр хүргэнэб!

Фашис Германиие илаһаар 23 жэлэй ойе тэмдэглэлгын хүндэлэлдэ ИИГЭЖЭ ЗАХИРНАБ:

Мүнөөдэр, майн 9-дэ, Москвагай сагаар 21 часта манай Эхэ ороной ниислэл—баатар хото Москвада, союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, баатар хотонууд: Ленинград, Волгоград, Севастополь, Одессэдэ, баатар хэрэм Брестдэ, тэрэшэлэн Мурманск, Свердловск, Новосибирск, Хабаровск, Владивосток хотонуудта артиллерийн 30 буудалгаар салют үгэхэ.

Агууехэ совет арад, тэрэнэй баатар габьяата Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай бүхы илалтануудые үүсхэгшэ, эмхидхэгшэ—Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

Манай Эхэ ороной сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалай түлөө байлдаануудай үедэ наһа бараһан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

СССР-эй оборонын министр
Советскэ Союзай маршал
А. ГРЕЧКО.

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ, ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛЭЙ ТҮЛӨӨ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум бүлэг һургуулиинхидай ами наһа абарха үедөө эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаһанайнь түлөө сержант Владимир Иванович СОЛДАТЕНКЫЕ Улаан Одоной орденоор шагнаба.

* * *

Магадан хотын «Полярник» гэжэ сэрэгэй-спортивна лагерьта амаржа байһан бүлэг һургуулиинхид 1968 оной январиин 5-да поход хэхэ үедөө саһа шуурганда дайрагдаһан юм. Тэдэнтэй хамта ябалсаһан штатна бэшэ пионервожата сержант В. И. Солдатенко өөрынгөө дулаан хубсаһа үгэжэ үхибүүдые абараа. Походто хабаадагшад элүүр мэндэ бусаһан байна. Харин сержант В. И. Солдатенко замдаа хүлдэшоо.

В. И. Солдатенко жэшээтэ сэрэгшэ, сэрэгэй ба политическэ бэлэдхэлэй отличник, подразделениин комсомолой эмхиин секретарь байһан.

(ТАСС).

СОВЕТ АРАДАЙ АГУУЕХЭ БААТАРШАЛГ...

Армиин генерал А. ЕПИШЕВ

Алдарта табин жэлэйнгээ ойе һаяхан һайндэрлэн тэмдэглэһэн Совет гүрэнэй, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй баатар габьяата түүхэ дотор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн онсо һуури эзэлнэ. Совет арадай ажабайдалда гэнтэ, хара мэхэтэйгээр хоро хохидол ушаруулһан, империалис гүрэнүүдэй хархис балмад этэгээдүүдээр тэдхэгдэн тухирагдагша, германска фашизмаар үүдхэгдэһэн дайн амгалан тайбан социалис байгуулалтыемнай таһалдуулжа, манай орондо ехэ аюул тохёолдуулаа бэлэй. Энэ хадаа юрын дайн бэшэ, харин дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис орон империализмын удамаршаа хүсэн хоёрой тэмсэһэн тон ехэ сэрэгэй тулалдаан, манай Эхэ ороной түүхэдэхи эгээн хүндэ, эгээн шэрүүн дайн байгаа. Энээнһээ уламжалан совет арад асари ехэ габьяа, эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаа һэн.

Совет арадай, баатар арадай, илагша арадай мүнхэ габьяань мүнөө, дайнай буугай һүүлшын нэерээнэй замхаһаар хорёод гаран жэл болоод байхада, илангаяа элы тодоор харагдана. Ондоо нэгэшье гүрэнэй тэсэхээр бэшэ хэсүү шанга туршалганууд манай хүнүүдые хэлбэрюулжэ шадаагүй, хүсэтэй, харатай дайсанда эсэргүүсэхэ, илалта туйлаха дура хүсэлыемнай даража шадаагүй.

Энэ дайн манда тааруугүй оршон байдалда эхилһэн юм. Фашис Германи Советскэ Союзда добтолон ороходоо, немец гүрэнэй экономико болон бүхы байдалые дайнай гуримда оруулжа, хэдэ хэдэн юумээрээ саг зуура бүлюу болоһоноо; булимтаралгын дайнда удаан бэлдэһэн ба баруун оронуудта дай хэжэ дүй дүршэлтэй болоһоноо; хилэ шадарай нютагуудта эртээнһээ асаржа гулидхаһан сэрэгүүдэй тоогой, зэбсэгэй талаар булюу байһанаа; гэнтэ добтолһоноо һамбаашалан хэрэглээ бэлэй. Баруун Европын бүхы шахуу оронуудай экономическа, сэрэгэй нөөсэ хүсэ, эзэмдэгдэһэн металлай, стратегическэ түүхэй эдэй ехэ нөөсэ, металлургическа ба сэрэгэй заводууд, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргадаг газарнууд гитлеровецүүдэй мэдэлдэ байһан юм. Манай орон, Зэбсэгтэ Хүсэнүүд дайсанай сэрэгэй ехэ хүсэнтэй урда урдаһаа хаража тулалдаха ушартай болоо. Манда гитлеровскэ Германиин добтолжо бөлохо сагые сэгнэлгын талаар эндүү гаргаһан, энээнһээ уламжалан, дайсанай түрүүшын сохилтонуудые зогсоон сухарюулха бэлэдхэлэй талаар дутагдал муу хойшолонтой байгаа.

Гэбэшье **совет арад, манай парти, тэрэнэй Центральна Комитет** тохёолдоод байһан аюулые зайсуулха зорилгоор, **Совет Арми бөлөн Далайн-Сэрэгэй Флодоо бэхижүүлхын, экономикоёо сэрэгэй байдалда оруулхын,** ороноо үнэн зүб дайнай үзэл сурталаар, зэбүүрхэлтэ дайсаниие зайлашагүй бута сохихо эрмэлзэлээр нэбтэрэн, зоригжоһон пэгэдэмэл, нягта жагсаалтай дайшалхы лагерь болгохын тула айхабтар ехэ оролдолго хүсэлэлгэ гаргаа бэлэй.

Москвагай, Сталинградай оршондо, Курскын буланда, Ленинград шадар, Украинын баруун бэеэдэ, Кавказда, Белоруссида, Молдавида, Прибалтикада бологшо байлдаануудай үеэр немец-фашис сэрэгүүдые бута һамна сохиһон, мүн манай оронһоо гадуур боложо, Берлиндэхи асари ехэ тулалдаагаар дүүрэһэн баатаршалганууд совет арадай, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түгэс илалта хангаа.

Энэ илалта хүнгэхэнөөр туйлагдаагүй. Дүрбэн жэл шахуу үргэлжэлһэн дайнай хэсүү замые совет сэрэгшэд баатарлигаар дабажа гараа бэлэй. Дайнда хабаадагшад диилдэлгын ба урагшагүйдэлгын гашуудал, илалта амжалтануудай баяр гээшые үзөө. Совет гүрэнэй армиин сэрэгшэдэй хиисхээшэ Илалтын Улаан тугай Берлин дээрэ далбаһан майн тэрэ үдэрэй асари ехэ омогорхол, жаргалда хүртөө бэлэй.

* * *

Совет арад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ гайхамшаг баатаршалга гаргаа. Имэ илалта туйлахал ёһоороо туйлаа һэн. Энэнь эгээл түрүү, һайн һайхан ниитын, гүрэнэй социалис байгуулалтын мүнхэ хүсэнһөө, бүхы совет обществын социально-политическэ, суртал бодолой бата нэгэдэлһээ, олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн Совет гүрэнэй арадуудай хани барисаанһаа, хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, арадай интеллигенциин эбдэршэгүй нэгэдэлһээ энэ үндэһэтэй юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ совет арадые Коммунис партиин ударидан жолоодоһон ушар манай илалтын гол, шиидхэхы эрхэ нүхэсэл байгаа. Партимнай дайсанда эсэргүү тэмсэлдэ бүхы совет хүнүүдые эмхидхэн жагсааһан, суртал бодолой талаар зоригжуулһан, немец-фашис сэрэгүүдые бута сохихо ябуулгын тодорхой программаар зэбсэглэһэн юм. Манай парти оронойнгоо тылые бэхижүүлһэн, арадай ажахые сэрэгэй гуримда оруулан шэнэдхэхэ бэрхэтэй, орёо хэрэг бэелүүлһэн; арми болон флодые бэхижүүлхэ, саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулха, тэндэхи партийно-политическэ хүдэлмэри улам һайжаруулха, сэрэгүүдэй зориг бадаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулдаг байһан. Дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилээд, дүүрэхэ хүрэтэрнь манай парти үнэхөөрөө даллалдагша, тулалдагша парти болоо бэлэй. Партиин эрхим хүбүүд фашизмда эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэлэй түрүүшын зэргэдэ жагсан дабшаа. Партиин Центральна Комитедэй гэшүүд, партийна болон гүрэнэй элитэ мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэд сэрэгэй ара талын ба фронт дээрэхи хүдэлмэриин тон шухала участогуудые даадаг байгаа. Манай парти гайхамшаг совет полководецуудые хүмүүжүүлэн дэбжүүлээ. Политхүдэлмэрилэгшэд эмхидхэлэй, суртал бодолой ба хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулаа.

Хэсүү шанга туршалгануудай жэлнүүдтэ ажалшадай, совет сэрэгшэдэй дунда партиин нэрэ хүндэ тон ехээр ургаа. Армиин, флодой коммунистнууд дүлэтэ большевик үгөөрөө, эрхим жэшээгээрээ бүхы сэрэгшэдые баатаршалгада зоригжуулдаг байгаа. Комсомолшууд коммунистнуудтай хамта сэрэгшэдэй түрүүшын зэргэдэ ябаа.

* * *

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай гол шухала һургаал юуб гэхэдэ, социализмые һандаажа шадахаар, өөрынгөө Совет засаг аршалан хамгаалагша арадые коммунис үг зорилгонуудта, Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн байдаг арадые илажа шадахаар хүсэнэй дэлхэй дээрэ үгы байһыень тодоруулан харуулаа. Мүнөө сагта империализмын сэрэгэй балмад ябуулгануудай зайлашагүй буруу һүрэхэ байһые үнгэрөөшэ дайн үнэншэмэ тодоор баталан харуулһан байна.

Гэхэтэй хамта, үнгэрһэн дайнай һүрээтэ дүнгые, мүнөө сагай уласхоорондын байдалые үндэһэ болгон, һэримжэеэ улам дээшэлүүлхэ, революционно нангин туйлалтануудые хамгаалхаар хододоо бэлэн байха эрилтэ бүхы совет хүнүүдэй, армиин ба флодой урда табигдана.

Мүнөөнэй үйлэ хэрэгүүдһээ харахада, дэлхэйн хүгжэлтын гол шэглэлынь революциин ба социализмын хүсэнүүдэй түгэс ургалтын шэглэл болоно. Гэхэ зуура, дэлхэйн хоёрдохи дайнһаа һургаал абаагүй империалис хархис этэгээдүүд дэлхэйн мүнөөнэй хүгжэлтые мэдэрхэ дурагүй байна. Империализм, тубхын түрүүндэ США-гай империализм, ээрхэг түримхэй аашануудаа улам һүжэрөөн дэбэргэнэ. Энэнь Вьетнамда эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгаһаа, дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб орон нютагуудта дайнай хёмороонуудые үүдхэжэ байһан ябадалһаань илангаяа эли тодоор харагдана. Империалис хархис этэгээдүүд СССР-тэ, бусад социалис оронуудта эсэргүү дэлхэйн шэнэ дай үүдхэхэ заналта хэнэ.

Имэ оршон байдалда манай парти, бүхы совет арад КПСС-эй XXIII съездын тодорхойлһон ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд дотор саашадаа тододхогдоһон хараа бодолые сэхэ шууд бэелүүлэн, коммунис байгуулалтын хэрэгтэ, Советскэ Союзай гадаадын-политическэ байдал бэхижүүлхэ, уласхоорондын коммунис хүдэлөөе бүри нягта нэгэдэлтэй болгохо хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаа гэжэ партиин ЦК-гай апрелиин (1968 он) Пленум тэмдэглээ. Уласхоорондын политикын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй баримталан бэелүүлдэг политическэ хараа шугам, бодото ажал ябуулга, ЦК-гай апрелиин Пленумэй шиидхэбэри коммунистнуудай, бүхы совет арадай, арми болон флодой сэрэгшэдэй зүрхөө халуунаар дэмжэгдэн, нэгэн һаналтайгаар һайшаагдаа.

Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флот илагдашагүй түгэлдэр, һүртэй ехэ хүсэн болонхой. Уласхоорондын орёо байдал, арадуудай аюулгүй байдалые найдамтайгаар сахилгын хэрэг тон һэримжэтэй, хододоо түгэс зэһэнхэй байхые, журам бэхижүүлхые эринэ гэжэ совет сэрэгшэд һайн мэдэнэ, тиигээд сэрэгэй, политическэ бэлэдхэлэй талаар, сэрэгэй шэнэ техникэ ба зэбсэг шудалха, дайшалхы шадабари мэргэжэлээ улам нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ ... туйлана.

Манай парти ороноо хам... рэг, арми болон фл... хүсэ шадал бүхы ар... хэдээ, энээниие хамаг ... гражданин бүхэнэй бүл... ба хэрэг, патриотическа ... га мүн гэжэ ходоо то... тоолоношье. Социалис ... хамгаалхаар ходоо б... дуратай байха суртал ... коммунистнуудые, бүхы ... нүүдые манай парти ху...

Ажалшадые, илангая... луушуулые баатар зо... дууд болгон хүмүүжү... вет гүрэнэй сэрэгэй ... улам шангадхалгын та... нис партиин бэелүүлдэг ... гын гол хубинь болоно.

Манай арадые, ... үетэниие революцион... дайшалхы ёһо занша... һөөр хүмүүжүүлгэ он... шанартай.

Совет Арми ба Да... Флот арад зонтоё ходо... боо барисаатай байдаг... нэй түгэлдэр хүсэ шада... ла эрхэ нүхэсэлнүүдэй ... вет хүнүүд Илалтын ба... һайндэрэй 23 жэлэй ой... дээ, Ленинскэ пар... Центральна Комитедэй ... таар жагсаһан СССР-эй ... сэнүүдэй сэрэгшэд соци... мунизмын агууехэ т... хамгаалхын тула патр... тернациональна уял... һайнаар дүүргэхээр ... байха гэжэ найдаха...

КОНФЕРЕНЦИНҮҮД ҮНГЭРГЭГДӨӨ

Эдэ үдэрнүүдтэ манай районой предприяти, эмхи зургаанууд болон һургуулинууд, техникумүүдтэ Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан теоретическэ конференцинүүд үнгэргэгдөө.

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд түүхын эрдэмэй доктор Н. Н. Егуновой «Карл Маркс — пролетарска революциин агууехэ вождь ба теоретик» гэһэн элидхэлые ехэ һонирхон шагнаа. Мүн эндэ «Карл Маркс — научна коммунизмын үндэһэ һуури табигша», «Карл Маркс ба революционно Росси». «Карл Марксын экономическа теори ба СССР-тэ коммунизм байгуулга» гэһэн темэнүүдээр элидхэлнүүд хэгдэө.

Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан конференцинүүд Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада, Бурладай модоной, мебельнэ комбинадта, медицинскэ, хүдөө ажахын ба механо-технологическа техникумүүдтэ, дунда һургуулинуудта үнгэргэгдөө.

В. БАШКЕЕВ,
партиин Октябрьска райкомой секретарь.

ҺОНИРХОЛТОЙ СЕМИНАР

СССР-эй Зүүн ба Баруун Сибириин оршондохи комсомолой хүдөөгэй райкомуудай дэргэдэхи комсомолой прожекторнүүдэй штабуудай түрүүлэгшэнэрэй зональна семинар Красноярск городто үнгэргэгдэбэ. Комсомолой прожекторнүүдэй хүдэлмэри тухай элидхэл ВЛКСМ-эй ЦК-гай дэргэдэхи КП-гэй таһагые даагшын орлогшо нүхэр Хабейшвили хээ.

— 1967 ондо ВЛКСМ-эй ЦК-гай үүсхэлээр ноһо хайшалагшадай ба залуу механизаторнуудай конкурс үнгэргэгдөө һэн. Конкурсдо илан гарагшадта дурасхаалта дипломууд, призүүд бариюлагдаа һэн. Эмхидхэлэй иимэрхүү хүдэлмэри хүмүүжүүлхы гүнзэгы удхатай байгаа, — гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Элидхэлшэ залуу мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлхэ асуудал дээрэ тобшоор тогтоо. Залуу мэргэжэлтэд юундэ нэгэ ажалдаа удаан тогтоногүйб? Энэ асуудалые бүхы талаһаань хаража үзэхэ, тодорхой харюу үгэхэ саг тулаа.

Манай республикын түлөөлэгшэ нүхэр Шадринай (Баргажанай аймаг) семинар дээрэ хэлэһэн хөөрөөн ехэ анхаралтайгаар шагнагдаба. ВЛКСМ-эй Баргажанай райкомой дэргэдэхи комсомолой прожекторэй сэрэгэй албанһаа бусаһан залуу хүбүүдые хүдөөдэ ажаа үлөөхэ талаар ямар оролдолго гаргадаг тухай нүхэр Шадрин хөөрэжэ үгэбэ. Жэшээлхэдэ, ВЛКСМ-эй райком залуу хүндэ мэргэжэлтэдэ материальна туһаламжа үгэхэ тухай асуудал ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда табижа, тэрэнэй хүсэндөө хүргэлгэдэнь туһалалсана. Тэдэнэртэ мүнгэ үгүүлнэ, гэр байраар хангуулна.

— Хүдөөгэй залуушуулай соёл сурталай, культурна эрилтэнь ехэ болонхой, — гэжэ нүхэр Шадрин хэлээ һэн. Энэ эрилтыень хангахын тула комсомолой райкомой дэргэдэхи «КП» бага бэшэ оролдолго гаргана. Жэшээлхэдэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо комсомолшуудай ба залуушуулай хүсөөр өөрын клуб баригдаа. Райкомой «КП» холын гүүртэнүүдээр саг үргэлжэ ябажа, залуу хонишодой ажабайдалтай танилсана, амаралтынгаа сагые зүбөөр үнгэргэлгэдэнь туһална.

Бүхэсоюзна «КП»-гэй зэргэдэ гурбан миллион хүн тоологдоно. Комсомолой прожектор хадаа комсомолой хүдэлмэриин шэнэ формонуудай нэгэн гээшэ. Семинар дээрэ «КП»-гэй хүдэлмэридэ комсомолой эдэбхитэдые олоор хабаадуулха гэһэн эрилтэ табигдаа.

Семинар һонирхолтойгоор үнгэрөө. Үгэ хэлэгшэд «КП»-гэй ашатай туһатай хэрэг үйлые бодото жэшээнүүдээр баримталан харуулаа.

К. АЮШЕЕВ,
зональна семинарта хабаадагша.

МАРТ 15 — САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА ХОЕР ҺАРА — МАЙ 15

ШЭБХЭЖЭҺЭН ГАЗАРАЙ ШЭ...

✦ Гектарай 30—40 тонно шэбхэ гаргаһан газарһаа га бүриин 49—52 центнер хүрэтэр үбһэн абтана ✦ Шэбхэжэһэн газарай ногоон шэмэтэй һайн, ехэшье байдаг. ✦ Колхоз, совхозууднай жэл бүри 20—25 мянган га сабшалан шэбхэжүүлхэ түсэбтэй.

ДҮЙШӨӨД ОНОЙ ҮЕЭР Жаргаланта, Бүхэн нютагуудаар намартаа ябахада, сабшалан дээрэнь тэргэтэй морёор багтажа гараха зайгүй үбһэнэй бирсагар олон бухалнууд аржыжа һуугша һэн. Эндэ багахан газар дээрэһээ хорёод-гушаад метр утатай арба гаран һүри үбһэн жэрылдэжэ байгша бэлэй.

Нэн түрүүн олон жэлдэ тэндээ наг шэбхэ ехээр гаргажа һайнаар тараaһан, уһалһан, сабшалангаа тусгаар үтэг болгоһоной ашаар лэ сэлэнгээрхин үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абадаг байгаа бшуу. Республика соогоо суутай болоһон тэндэхи луговодууд В. А. Герасимов (мүнөө наһа бараһан), А. И. Батышев, Р. Д. Санжанов, П. Н. Ефимов, Ц. Р. Цыренов гэгшэд урдань гектарай оройдоол 7—8 центнер үбһэнэй гарадаг байһан сабшалан дээрэ нэгшэһэн шэбхэ ехээр гаргажа, тэрэнээ хүрьһэндэнь шэнгэтэр бутаруулан тараадаг, һайнаар уһалдаг һэн. Тиигэжэ тэдэнэр тэрэ газарайнгаа ургасые га бүриин 50—70 центнер хүрэтэр дээшэлүүлжэ шададаг байгаа. Мүн зариим, бүри һайн ургасатай газарһаань гектарай 100 гаран центнер үбһэн абтадаг бэлэй.

Ондоогоор хэлэбэл, малша буряад зон хэр угһаа хойшо сабшалангаа һайнаар шэбхэжүүлжэ, үбһэ ногооной үндэр баян ургаса хуряадаг байгаа бшуу.

Тиигэбэшье энэ гайхамшагта дүй дүршэл республикын ажахынуудта ёһоор дэлгэрүүлэгдэнэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1965 ондо абаһан тогтоолой ёһоор ажахынууд жэл бүри 20 мянган гектар газар шэбхэжүүлхэ түсэбтэй юм. Үнэндөө һүүлэй энэ гурбан жэл соо бүхыдөө оройдоол 37 мянган га газарта үтэг хэгдээ гэхэ гү, али түсэб миил табин процент дүүргэгдээ гээшэ.

Сабшалан һайнаар шэбхэжүүлээд байхада, ногоониинь үдхэн, үндэрөөр ургахаһаа гадна, шанарынь эрид һайжаржа, һобхон муу үлэн үбһэн, элдэб шэмэ муутай ногоониинь үсөөн боложо, харин тэндэ хяаг, хилгана, мятлик, полевицэ гэхэ мэтэ эдисэтэй һайн үбһэн ехэ ургана. Дүрбэ-табан жэлэй саада тээ шэбхэ һайса гаргаһан газарта бобово ногоонууд — шара хүсы үбһэн, клевер гэхэ мэтэ баһал ехээр ургадаг байна.

Шэбхэ элбэгээр гаргахада газарай хүрьһэн шэмэтэй бодосуудаар, микро-зүйлнүүдээр баян боложо, үбһэ ногооной ургаха, эдеэшэхэдэ тон таатай болоно. Мүн шэбхэжэһэн газарай хүрьһэн уһа һайнаар шэнгээдэг, шииг нойтоёо барисатай байдаг. Гадна хүрьһэ муудхаадаг дабһан, хужармаг гэхэ мэтые үгы болгодог.

Хэнэйшье мэдэһээр бүхы сабшалан нэгэ доро шэбхэжүүлжэрхихэ аргагүй. Тиимэһээ эгээн түрүүн һайн үндэһэтэй, һаглагар үдхэнөөр ургадаг залаатай, хяаг, костер безостый, ешмээнхэ гэхэ мэтэ ногоотой газар шэбхэжүүлхэ ёһотой. Харин намагтайшаг, үлэн үбһэтэй газарые шэбхэжүүлһэнэй хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, ногоониинь шэмэ муутай, мүртэй үрэ гарахагүй ха юм.

Шэбхэ горитой гаргажа, хүрьһэндэнь һайнаар оруулаад байхада хоёрдохи, гурбадахи жэлдээ ургасань эгээл ехээр дээшэлдэг. Удаань дүрбэдэхи, табадахи жэлһээ хойшо ногоониинь багаханаар муудажа эхилнэ. Тиимэһээ 5—6 жэл болоод лэ тэндээ дахин шэбхэ ехээр гаргаха хэрэгтэй. Колхоз, совхоз бүхэндэ шэбхэжүүлхэ сабшалангаа 4—5 ондоо болгожо хубаагаад, жэл бүри нэгэ захаһаань үтэгжүүлжэ, хэдэн жэл соо бүхы газараа үтэг болгохо байна. Малай фермэ, гүүртэ, отарануудта дүтэ байһан сабшалан дээрэ дүрбэ-табан жэл соо нэгэ дахин гектарай 30—40 тонно шэбхэ гаргажа, зүбөөр бутаруулан хүрьһэндэнь оротор тараахада һайн шанартай үтэг болодог. Харин тэрэнһээ ехээр, га бүридэ 60—80 тонно хүрэтэр шэбхэ гаргахада ургасань яһала дээшэлдэг. Теэд энээнэй гаргашань дан ехэ болохо, экономическа талаараа ашаяа хүсэд харюулхагүй.

Ямар шэбхэ гаргахада һайн үтэг болохоб?

Һолоомо һошын холисогүй үхэрэй шабааһа, хониной, адуунай шэнэхэн шэбхэ сабшалан дээрэ гаргажа тараахада һайн. Мүн нягтаар таһа даража обоолоод хадагалһан, бага нэгшэһэн шэбхэшье гаргахада өөрэгүй. Адууһа малаар олон ажахынууд хэдэн жэлдэ суглаарһан хашаа, хорёогой һуурини хуушан шэбхэ малтажа абаад, тэрээндээ гектарай 1,5—2 центнер суперфосфат, аммиагай селитрэ холилсоболнь, бүришье шанартай, һайн үтэг болохо байна.

Тусгаар шэбхэжүүлхэ гэһэн сабшалан дээрээ үбэлдөө, хабар эртэ шэбхэ ехээр зөөгөөд, тэрэнээ майн 10—15-һаа оройтонгүй ротор машинаар гү, али баллуур волокушаар, үгышье һаа тракторай грейдерээр тараажа, тусхай модон баллуураар бутаруулжа үйрүүлхэ ёһотой. Удаань хадхууртай каток дээгүүрнь ябуулжа, хүрьһэндэнь оруулха, даруулха хэрэгтэй. Газараа уһалжа эхилхынгээ урдахана тэрэ шэбхэеэ уһанай урдаха шэгые хүндэлэн зурытар, хоорондонь 150—200 метр зайтайгаар обоолхо байна. Тинхэдэ уһан сабшалан дээгүүр таран урдахадаа тэрэ шэбхэ хаалтахануудые дэбтээн угаажа, шэмэ шүүһыень хүрьһэндэ оруулха ха юм. Сабшалангайнгаа нэгэ тээшээ налуу ташалан байгаа һаань, шэбхэеэ бүри ехэхэнээр зурылган хүндэлэн адхаха байна. Энээнэй ашаар уһан хада руу түргэн урдашахагүй, шэбхын обоодо торохо бшуу. Уһалжа дүүргээд, тэдэ обоохойнуудаа жэгдэхэнээр тарааха, категоор даруулха шухала.

Хуурайшаг добо газарые шэбхэжүүлхэ һаа, ногооень сабшажа абаад, август-сентябрь һарын ехэ бороогой һүүлээр шэбхэеэ «РПТМ-2», «РПТУ-2» гэжэ тусхай түхеэрэлгэтэй тэргээр зөөгөөд, тараажа хаюулха хэрэгтэй. Тэрэнээ баһал баллуураар нидхэрүүлэн, хүрьһэндэнь шэнгээхэ болоно.

Уһалагдадаг газарта шэбхэеэ намар тараажа хаяхада таарамжатай.

Иигэжэ шэбхэжүүлһэн газарай үрэжэл дүрбэ-зургаан жэл болоод муудажа, ургасань доошоо орожо эхилдэг. Тиигэхэгүйн тула нэгэ-хоёр жэл болоод лэ га бүридэнь 15—30 тонно шэбхэ гаргажа байха хэрэгтэй. Тиигэжэ шадаа һаа, түрүүшын жэлдэ тэндэһээ гектарай 28—30 центнер, харин удаадахи жэлдэ га бүриһөө 49—52 центнер хүрэтэр үбһэн гарадаг юм. Тэрээнһээ үшөө ехэ шэбхэ гаргаа һаа, ургасань улам дээшэлхэ. Гэбэшье нэгэл сабшалан дээрэ жэл бүри имэ ехэ шэбхэ гаргахань бэрхэтэй. Илангаяа малай байраһаа холо газарта бүришье хүшэр шуу. Тиимэһээ тэрэ сабшаландаа гектарай 10 тонно шэбхэ гаргаад, бэшыень минеральна үтэгжүүлгэ тараахада болоно. Жэшээнь, гектар бүриин 10 тонно шэбхэ, 1—1,5 центнер аммиагай селитрэ, 2—2,5 центнер суперфосфат, 70 килограмм калийна дабһа оруулбал ургасань баһал нилээд дээшэлдэг. Тиигээд тэрээниие 2—3 дахин уһалаад байхада 45—60 центнер хүрэтэр үбһэн абтана.

Минеральна үтэгжүүлгые хабар түрүүшынхеэ уһалаад байхадаа, газарай хүрьһэн... оруулхада һайн. Т... гаад, хадхууртай к... байна. Энээнэй ашаа... шье газартаа һайса ... ногооной үндэһэнэ... орохо бшуу. Сабш... дээгүүрнь соолоно, ... сань гектарай 4—5... дээшэлдэг гэжэ ма... хидай хэһэн турш...

Шэбхэжүүлһэн ... уһалхаб?

Тусгаар үтэг бо... шалангые заабол 2—... ха ёһотой. Хабар ... тээжэ, апрелиин 15... болотор түрүүшын... рин тэрэнь намар, ... тябрь соо уһала... һаань, хабар түрүү... хэлтэгүй). Түрүүш... гектарай 500—600 ... литр уһа гаргаха ... үндэһэнһөө һалаа... сайжа эхилхэдэ, ма... гаар хоёрдохёо у... гол горхоной уһаар ... һаань, ногооной ... сэсэгэйнь буурса... үеэр, июниин 10—20 ... бадахяа уһалхада ... дохи, гурбадахи уһа... рай 700—900 кубичес... жээнэй уһа табиха ... найнгаа жэгдэхэн... тулада добошог газ... хан ханаабуудые ... ёһотой. Харин уһа... зар руу урдашаха... хээр хаалта хэхэ б... най тогтохоор хон... тань шэбхэ һайса ... хэ байна.

Сабшалан зүбөөр ... шадаа һаа, үбһэ ... баян ургаса абта... лабтай, Энэ хүд... хаа хаанагүй хабар ... эхилхэ саг ерээ.

Н. ...

Буряадай ...
туршалтын ст...
бэлэдхэхэ та...

Улаан-Үдын пристаньдэ 33 жэлэй туршада ажаллаһан Михаил Никифорович Павлов нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһон юм.

Энэ жэл соо 600 тонно ашаа ажахынуудта уһан замаар шэрэжэ, табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэхээр социалис уялга абаад, түрүүшынгээ замда бэлдэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. Н. Павлов ажалдаа.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

АРБАН ГУРБАДАХИ ХАБАР...

Газаа игаабари дулаан. Баруун урда зүгһөө хирэ хирэ болоод лэ һулаханаар һэбшээлнэ. Хабарай түрүүшын һарын дүүрэнтэжэ байһан үе. Зэдын үргэн тала дэйдэ халюуран харагдана. Дабхарай Араһаа зүүн тээхи үндэр гүбээгэй ташаланда һүрэг хонид түрүүшын ургы, шолбын хоншуухан үнэр абаһан хэбэртэй улам өөдөө хушууран бэлшэнэ. Тэрэнэй хойнонь эмээл моритой хүнэй хулай... хулай... гэхэ абяан һулэмхихэнөөр сууряатана. Энэмнай Борьёогой талын суута хонишон Николай Чойдорович Гомбоев байба.

Бага балшар наһандаа эхэ эсэгэеэ дахажа, нютагайнгаа баяшуулай адууһа мал харууһалалсахадаа нилээд олон бэрхэшээлнүүдые үзэһэн, тулиһан зобоһониинь тоолохо болоо һаа, захагүй олон. Теэд Октябриин хубисхалай ашаар үгытэй ядуу зон эрхэеэ олохо, гушаад оной үеэр хамтын ажалда ороһон. Николай хүбүүн энэ үедэ нютагтаа эмхидхэгдэһэн түрүүшын коммунада орожо, хожомоо томодхогдоһон «Коммунизм» колхозойнгоо элдэб ажалда таһалгаряагүй ябажа, магтаал хайрада хүртэһэн намтартай. 1955 ондо колхозойнгоо правлениин дурадхалаар артелиингээ хонин һүрэг даажа абаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо арбан гурбадахи хабараа хони харууһалжа ябана.

Николай Гомбоев эдэ жэлнүүдтэ олон бэрхэшээлнүүдтэй дайралдажа, тэрэниие дабаха баян дүй дүршэлтэй болонхой. Энэ дүршэлөө Николай Чойдорович бэедээ халуугаад ябадаггүй, харин хамта хүдэлдэг нүхэдтөө, илангаяа залуушуулда дамжуулдаг заншалтай.

Нэгэтэ намар хонидоо тарянай узуурта бэлшээжэ байһан үе һэн. Үрэжүүлгын шахардуу сагта хонишодоор дуталдахадань, барилгада хүдэлдэг нэгэ залуухан хүбүүе хони харууһалхыень Гомбоевой даадаг отарада эльгээгээ бэлэй. Тэрэ залуу хүбүүн юу мэдэхэб даа. Түрүүшынгээ үдэр таряанай узуурта хонидоо бэлшээхэдээ тэрэ комбайнһаа адхарһан талха таряа улүүсэ ехээр эдюулжэрхёо. Хонидынь түүдэгтэжэ захалаа бшуу. «Үни удаан харангүй байбаш» гэжэ зэмэлэнгүй, харин түүдэгтэхэеэ һанаһан хонидоо амяарлан илгажа, бүхэли һүниндөө унтангүй талаар туужа үнгэргөө һэн. Тиигэжэ нэгэшье хониниинь гарзалангүй һайжараа бэлэй. Имэрхүү гэнтын бэрхэшээлнүүд нэгэнтэ бэшэ ушардаг.

Дүршэлтэй хонишон зун, намарай сагта хонидоо һайнаар таргалуулхые ехэтэ оролдодог. Тобир тарган хонид лэ дэлэн ехэтэйгээр хурьгалдаг, үдэсэтэй юм гэжэ тэрэ һайса мэдэдэг. Тиимэһээ тэрэ ногооной шэмэтэйдэ хонидоо үглөөнэй харанхыһаа үдэшын бүрүүл болотор бэлшээдэг гуримтай. Үрэжүүлгэ, үбэлжэлгээшье эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, һүүлэй арбаад жэлдэ таһалгаряагүй хонин бүриһөө хурьга түлжүүлжэ шадана.

Амжалтатайгаар ажаллаһанайнгаа түлөө суута хонишон Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн. Теэд Николай Чойдорович энээгээршье һанаагаа амараагүй, бүри эршэтэйгээр ажаллажа ороо.

Үнгэрһэн ойн баярай жэлдэ Гомбоевой отарынхид үбһэ тэжээлээр дутамаг байбашье, даажа абаһан 100 хонин бүриһөө 101 хурьга гарзагүйгөөр түлжүүлжэ, артелиингээ хонин һүрэгтэ табиһан. Тиин мүнөө жэл нёдондонойһоо амжалтануудые батадхажа, харууһалжа байһан 701 хониннһоо 740 хурьга түлжүүл... юм.

— Абтахашье ху... абтаа, теэд тэдэниие ... гаргахань хэсүүхэ... хонишон хөөрэнэ.

Мүнөө Николай Го... һамгантайгаа, мүн ... тайгаа хамта аяар ... хурьга харууһална б... мал харууһалха, ... гайтайхан ааб даа.

Зэдын талада жа... бага ородог. Тиимэһ... жэлэй туршада хони... гарадаг. Хабартаа—... томо болоһон хурьга... үдэр газаа, сэбэр а... заншалтай.

Мүнөө суута хон... Гомбоев «Буряад ... Бурятии» газетэнүү... журналай дурасха... хүртэхын түлөө, гу... мяха, торгон ноһо ... хын түлөө мүрысөө... бүхы хүсэ шадалаа... байна.

Вл. ЖИГ...

ОРЫН ҺҮРЭГ ОЛОШОРНО

ЖЕЛИНДЫН-АДАГ. **(Радиотелефоноор абтаба).** Витимэй хүбшын орошодто халуун хаһа ерэнхэй. Юуб гэхэдэ, эндэ орын шэнэ тул абтажа эхилээ.

Баунтын аймагай «Заветы Ленина» гэжэ эвенк колхозой фермэ дээрэ мянга табан зуугаад оро үсхэбэрилэгдэжэ байна. Тэдэнь Витимкан гэжэ голой бэлшээрээр адуулагдадаг. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Екатерина Васильевна Мордонова Ленинэй орденто Жамсо ... локов гэгшэдэй ... гүүртэдэ мүнөө жэ... 540 толгойгоор о...

Мүнөө үень энэ ... туталнууд олоор а...

О. Б...

...РЭЛХЭГ ТЭМСЭЛЭЭР ЭРХЭ СҮЛӨӨГӨӨ АБАРААБДИ

...ЦИСТИКЭ

ҮХИБҮҮД ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БУ УЙЛАГ!

...гэhэн харата үгые ...дэлхэй мартаг лэ,— ...жаргал, hайхан үе ...хэтэдэ мандаг лэ!

...он. Дайнай шэрүүн жэл. ...үргэлhэн почтальо... шэнгеэр hанахаш. ...хушуутай конверт поч... ...гарhаа абаал hаа, газар... хүргэнгүй гүйжэ, эхэдээ «Абаhаамнай бэшэг ...Тэрэ үедэ гурбан хушуу... ...үнэтэй сэнтэй бэ... ...ше байгаагүй. Эсэгэнэр... хүлеэжэ ядан, үнжэгэн ...яншаан ябадаг үхибүү... гэжэ тэрэ үедэ үгы ша... ...гээбы. Юумэ үзөөгүй, на... нютагайнгаа сэлгеэн ...амилан ябаа үхибүүдэй ...инь иигэжэ «дайн» гэжэ ...түйгөөр соностоhон үгын ...hан соогоо эгээл түрүү... танилсаhан байха. Энэ үгэ бидэниие эсэгэ... аханарhаамнай хахасуу... ...рыемнай, эмгэйнэрые... Гэдэhыемнай үлэд... Тиигэжэ манда дайгаар ...харатан дайсадые тэрэ ...түүд өөрынхеэрээ үзэн ...дэнэй илагдан hүнэхэ ...өөр ерүүлхын тула ша... ...эрээ ехэлгүүлэй ажалда, ...туhалдаг бэлэйбди.

...балшар нүхэдэймни за... ...хүлеэлгэ юугээршье за... ...зүрхэ сэдьхэлдэнь хэ... ...гэшэгүй шарха үлөөhэн гашуудалаар дүүрэшэдэг hэн. Тэдэмнай мүнөөшье хүрэтэр hанаандаа эсэгэнэрээ хүлеэдэг. Теэд...

* * *

1945 он. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй, бүхы совет арадай, коммунис үзэл сурталай хүсэн түгэс илалтаар нэрьеhэн жэл. Гансашье совет арадай бэшэ, мүн дайнда дурагүй бүхы хүн түрэлтэнэй найдалай бэелүүлэгдэhэн жэл. Тиигэжэ үлгэн дэлхэймнай үлэмжэ hайханаар үзэгдэжэ, амгалан байдалай амисхал бусаа hэмнай. Теэд хүбүүдээ алдаhан эжынэрэй, нүхэдөө алуулhан hамгадай, эсэгэгүй үлэhэн хүүгэдэй үншэрhэн зүрхэнэй үбшэнтэй шархые эм домшье, үе сагшье—юуншье эдэгээхэ шадалгүй байшоо.

Үншэрhэн үетэн нүхэдни золтой нэгэнэйнгээ эсэгын бусахые, үри хүүгэдтэеэ баяртайгаар уулзахые харахадаа, аргагүй ехээр атаархан, дайнай газарhаа хэзээдэшье бусахаа болиhон абанараа hанан-hанан уйладаг hэн.

Үхибүүдые, эхэнүүдые,
hамгадые
Үншэрүүлэн hугшаруулдаг,
Үлгэн дэлхэйн шарайе
Үнэhэн шандаруу болгодог
Үхэлтэ дайн дажарые
Үзэн яданаб,
Үзэн яданаб!

* * *

1963 ондо Европоор аяншалжа ябахадаа, Бухенвальдын концлагерьта (мүнөө музей болгогдонги) хүрөө hэмди. Фашис Германиин, тэрэнэй эзэмдэhэн газар дайдаар томо, жэжэ концлагерьнууд олон юм hэн гэдэг. Тэдэнэй нэгэн, томонуудайнь нэгэн Бухенвальд байгаа. «Бухенвальд» гэжэ үгэ буряад дээрэ оршуулбал, «бук модоной ой» гэhэн удхатай. Имэ юрын үгэ аад, «алуур», «гитлеризм», «фашизм» гэhэн үгэнүүдэй синоним болошоhондо хэнэй зэмэтэй байhаниинь ойлгосотой гүб даа?

Бухенвальдын музейн шэл витринэ соо үлхэлдэн шэрэлдэшэhэн үhэн табяатай. Хүнэй үhэн! Нүгөө витринэ соонь гуталнууд: үхибүүдэй шархиханууд, сабхиханууд, эхэнэрнүүдэй босоножконууд, туфлинууд, шаахайнууд, эрэшүүлэй ботинканууд... Крематориин доронь—хүнэй арhа эдлэдэг тусхай цех... Хүниие хюдахын тула фашистнар ямар аргануудые зохёодоггүй hэм! Табин хоёр мянган элдэб үндэhэ яhанай хүнүүдэй ами наhан тэндэ таhараа. Тэдэнэй дунда найма мянга үлүүтэй совет хүнүүд тэндэ тамалагдаа. hурагүйгөөр үгы болоhон нютагаархидайм зариманиинь—үетэн нүхэдэйм эсэгэнэр, аханар эндэ хосоржо болоо аалам?..

* * *

Дайнай «хүлдэ» дайруулангүй, бүтэн бүлеэн үлэhэн бүлэ гэжэ Советскэ Союзай алишье буланда үгы ёhотой. Би ажалайнгаа хэрэгээр хүдөө нютагуудаараа ябахадаа, элдэб хүнүүдтэй ушардагби. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадтайшье уулзадаг, хөөрэлдэдэгби. Яруунын аймагай Исэнгын дунда hургуулида гуша гаран жэлэй дүршэлтэй Дон Будавич Эрдынеев гэжэ багша хүдэлдэг. Тэрэ авиацида алба хэжэ, Берлин хүрэhэн намтартай. Нэгэтэ Дон Будаевич иигэжэ хөөрөө hэн:

— Ай даа, урда дайн олон хүнэй ами наhа залгяа. Дайлалдажа ябахадаа, элдэб юумэ харадаг hэмди: газарай нюруунаа хюhуулhан мэтээр hандаргагдаhан город, тосхонууд. Гитлерэй нохосуудта тамалагдажа үхэhэн хүнүүдэй хүүр. Эгээл тэсэхээр бэшэ юумэн гэхэдэ, үншэрhэн, үлэн үхибүүдэй уйлалдаан. Зүрхыеш адага түмэрөөр адаажа байhандал үбшэнтэй. Хожом энэ дэлхэйдэ дайн дажарhаа хэншье бү хохидог, илангаяа үри хүүгэднай. Хүүгэдэй уйлалдаан бү дуулдаhай!..

Наhажаал багшын үгэнүүд юрөөл болохонь болтогой! Дайнда хабаадагшадшье, холын тылдэ байhан хүнүүдшье — булта Дон Будаевичай хэлэгшые дабтаха байха.

Баруун Германида хорото могой шэнгеэр тархяа шохойлгожо эхилhэн неофашизмын удамаршад, үнгэрhэн дайнай hургаалые хадуугаагүй hаа, өөhэдөөл хохидохобди гэжэ ойлгуужан. Юундэб гэхэдэ, үзэл сурталаа, амгалан байдалаа тэдээнтэ дэбhүүлхэгүйбди. Тиигүүлхын тулада дүшэн табан оной хүшэр илалта туйлагдаа бэшэл!

Манай үхибүүдые дахин үншэрүүлхэ, туляахыень бидэ хэндэшье зүбшөөхэгүйбди.

Ц. ДОНДОГОИ.

...ДЭЭРЭ: дайсадhаа абаhан трофей «фауст-патрон» гэжэ буугаар «фердинанд» гэжэ дайса... пушкые гэмэл тээжэ, трофей болгожо абаад, сэмгэн дээрэнь hандайлан hуугша ...вой Цыбикжаб Гомбоев. Мүнөө Гомбоев Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой жо...

С. ДУГАРОНОЙ фото.

БАЙГ ЛЭ...

Ц.-Д. ХАМАЕВ

...хизаарта баглагар утаан,
...шарай, ёолоон, ёолоон соогуур үхэл.
...урган хоёрой тулалдаан. Удаан.
...hүүлшын найгаан. Гэншэнэ, гэмшэнэл.

...хүйтэн хилые сэрэгшэднай дабаа.
...аюул соогуур зарнманиинь гараа.
...арюун сэдьхэлтэй түмэн араднай
...үндын бодоходоо хэмхэрээгүй hэмнай.
...аар абтаhан газараа бусаагаа.
...р улаан шуhаяа дуhаагаа.
...дуhаhан газарта сэсэгүүд ургаа,
...л намилзан, дэльбээрээ даллаа.
...а хүсөөгүй ханнлсан гансань
...рөө шаналан, уярхадажа уйлаа.
...б даа барhан шаналаа...
...өөгүй, хамсы шуужа ажаллаа.
...нэгэн, хэрэгнай баhа hааб даа.

Аялгамнай ондоо, үзэлнай нэгэ hааб даа.
Буряад, татар, ород, казах хүбүүднай
Буугаа баряад, булта дабшаа hэмнай.
Гараа шуhаар будаhан Гитлерэй уурхай
Галаар улаа бутаран, шандаруутан шаталай.
Табан түбии hэргээhэн табан хушуумнай
Танил hайхан үнгөөрөө гэрэлтэжэ ялбалай.
Майда манай илалта! Бара-оо! Бара даа!
Магнал сэнхир тэнгэри доро мүнхэдөө,
Мандажа байг лэ Маймнай. hара, Наран
Мандаа үдэр hүнигүй миhэржэ байг лэ.
Байг лэ амгалан нойроор баатарнууднай
нойрсожо,
Байг лэ поэдүүднай мүнхэ солынь дуудажа.
Байг лэ илалтамнай сая сагта бэхижэжэ.
Байг лэ бүргэдүүднай замбияа дайлажа.

ДОКУМЕНТНУУД ГЭРШЭЛНЭ...

МЯНГА юhэн зуун хорин табадахи он.., Доодо-Онгостойн адагта hаяхан байрлаhан Буряадай түрүүшын морито сэрэгэй hургуулиин курсантнуудай дунда хорин хоёртой Петр Манжигеев ябалсаа. Энэ hургуулиин түрүүшын курсантнуудай нэгэн бэлэй. Үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэhэн, эрдэм hургуулигүй энэ хүбүүн удангүй түрүүшүүлэй зэргэдэ гараhан юм. Хожомынь Петр Ильич Манжигеев полковой hургуулиин партбюрогой секретаряар hунгагдаhан байна.

Буряадай морито сэрэгэй hургуули удаа тээнь буркавэскадрон, дивизион, полк, бригада болгогдоо hэн. Эндэ Буряадай түрүүшын улаан командирнууд хүмүүжүүлэгдээ. Тэдэнэр КВЖД-эйн байлдаануудта, Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шалгаран, Эхэ ороноо, түрэл Буряад нютагаа суурхуулаа юм.

hаяхан Буряадай номой хэблэлэй гаргаhан «Улаан тугта Буряадай» гэhэн ном урдам хэбгэнэ. Энээн соо Буряадай түрүүшын сэрэгэй бригадын хүнүүд тухай хэлэгдэнэ. Буркавдивизиондо, бригадада алба хэгшэдэй дурасхаалнууд. Тэдэнэр дайшалхы нүхэд тухайгаа, бригадынгаа түүхэ тухай хөөрэнэд. Номой хуудаhануудта Петр Манжигеевэй нэрэ соло оло дахин дурдагдана.

Взводой командирай туhалагша ябаhан О. А. Жеребцов иигэжэ бэшэнэ: **«Партийно-политическэ хүдэлмэри шадамараар ябуулхада дивизионой дайшалхы бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ hайнаар нүлөөлэгшэ hэн. Энэ хүдэлмэридэ залуу коммунистнууд: В. Плнишкин, П. Манжигеев, Б. Мужанов, С. Пилунов, Д. Шагдаров, О. Жеребцов, А. Балтуев, П. Баднов, Гомбожабэ болон бусад... дэбжүүлэгдэhэн юм».**

Петр Ильич Манжигеев 1926 ондо большевигүүдэй партиин гэшүүн болоо hэн. Коммунис нэрэеэ дээрэ үргэжэ, нангинаар сахижа ябаа юм. Тиин Петр Манжигеев дайнай түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, фашис нохосуудтай эрэлхэгээр тулалдаhан.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхиндэ Петр Манжигеев ахалагша политрук ябаhан. Тиихэдэ РККА-гай политхүдэлмэрилэгшэдые бэлдэдэг В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Москвагай курса дүүргээд, Эхэ оронойнгоо Баруун хилэ дээрэ алба хэжэ байгаа бшуу.

Фронт дээрэ дайлалдахадаа, сэрэгшэдтэ ходо жэшээ харуулдаг, зориг, баатаршалга гаргадаг байба. Энээниие нь дайшалхы шагналнууд: Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай Хоёрдохи шатын орден, Улаан Одоной хоёр орден, медальнуудынь гэршэлнэ.

Петр Ильич дайсанаа үй бута сохилсоод, гэртээ бусахые батаар найдажа, этигэжэ ябаа юм. Энээн тухайдаа гэртэхиндээ—түрэл бүлэдөө ходо бэшэдэг hэн. Нэгэ бэшэгэйнь үгэнүүдые дурдая (гэртэхинэйнь зүбшөөлтэйгөөр): **«Хүндэтэ гэртэхимни—Гена, Эля, Вера ба Аня! Эхилжэ байгаа Шэнэ жэлээр амаршалан, халуун баяр хүргэнэм! Шэнэ жэлдэ элүүр энхэ байхыетнай, hуралсалдаа, ажал хүдэлмэридөө амжалтатай ябахыетнай хүсэнэм.**

1945 ондо харата муухай, хорото дайсанаа дарахамнай дамжаггүй, Шэнэ жэлээ hүүлшын дайн байлдаанай оршон байдалда угтанабди. Ажабайдалнай фронт дээрэ онсо өөрсөөр үнгэрнэ. hүүлшынгээ шиидхэхы байлдаанда орохоёо хүлеэжэ яданабди. Сүлөөтэй минутын гарахада, дайшалхы бэлэдхэлээ дээшэлүүлхые оролдонобди. Бүри ехэ бэлэдхэлтэй, дүршэлтэй болобол, үхэлэй аюулhаа олон солдадуудые абархабди...»

Теэд, полкын командирые политическэ талаарнь орлогшо ябаhан, гвардиин майор Петр Ильич Манжигеев дайнай дүүрэхын урда тээхэнэ дайсанай хорото hомонhоо унаа юм. Энэ гашуудалта мэдээсэл гэр бүлэдэнь дайнай дүүрэhэн хойно ерээ hэн.

«Танай үбгэн майор Манжигеев Петр Ильич социалис Эхэ оронойнгоо үмэнэ дайшалхы тангаригаа үнэн сэхээр дүүргэжэ, баатаршалга гарган, 1945 оной февралиин 17-до наhа бараа. Бэень Арнасфальд городто (Германи) хүдөөлэгдөө...»

Гашуудалта мэдээсэлэй удаа Петр Ильичэй дайшалхы нүхэдhөө бэшэг ерээ бэлэй. Тэрэ бэшэг соонь иимэ мүрнүүд бии: **«Хүндэтэ Анна Петровна!.. Петр Ильич эрхим нүхэрнай байhан юм. Өөрынгөө hүүлшын амисхал хүрэтэр арад зондоо, Агууехэ Ленинэй партида үнэн байгаа. Нүхэр Манжигеев дайсанай галзуу добтолгонуудые гэдэргэ сохихо үедөө hомонhоо унаа. Манжигеевэй түлөө үhөөгөө дайсанhаа нэхэхэбди гэжэ нүхэрэйнгөө хүүр дээрэ тангаригаа үгөөбди... Таанарые хүндэлэгшэ гвардиин полковник Узаков».** Сэрэгэй частиин политотделhээ ерэhэн бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ: **«Хүндэтэ Анна Петровна!.. Үхибүүдээ Эхэ орондоо, Ленинэй партида үнэн сэхээр хүмүүжүүлыт: тэдэтнай хүндэтэ, инаг эсэгынгээ—Петр Ильич Манжигеевэй нэрэ солодо хүрэхөөр ехэ болог лэ...»**

Анна Петровна үхибүүдээ нэрэтэй солотойгоор хүмүүжүүлээ. Гена хүбүүниинь Улаан-Үдын хүдөө ажахын институт дүүргээд, мүнөө аспирантурада hурана, Эля басаганиинь—мүн лэ энэ институт дүүргэhэн, мүнөө Ивалгын хүдөө ажахын туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшэ. Вера басаганиинь—аспирантура дүүргэhэнэй удаа Улаан-Үдын технологическа институтда багшална.

С. ТАРМАКОВ,
алба хаагша.

Улаан-Үдэ.

БИДЭНЭР, СИБИРИИНХИД hЭМДИ

ЭСЭГЭ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhэнhээ хойшо дүрбэ hара үнгэрөөд байба. Тэрэ үедэ Эхэ hайхан орондомнай зэрлит муухайгаар добтолон ороhон фашис булимтарагшад үшөө үбэл болохоhоо урид Москвае эзэмдэхэ hэдэлгэтэй гол хүсэеэ ниислэл хото тээшэмнай хаяад байгаа. Тэрэ hэдэлгэнь тиимэшье бэлэхэнээр бэелүүлэгдэхээр бэшэ байhан. Юуб гэхэдэ, Москвае баатарлигаар хамгаалга хаа хаанагүй эхилэнхэй, тэдэнэрэй добтолго гэдэргэ сохигдожо захалhан байгаа.

Эгээл энэ үедэ оронойнгоо зүүн хилэ дээрэ байhан манай часть баруун фронт эльгээгдэбэ. Ехэнхидээ Сибириин, тэрэ тоодо Буряадаймнай хүбүүдээр бүридүүлэгдэhэн 93-дахи стрелково дивизи Москва шадар ерээ бэлэй. Тиихэдээ фронтын нэгэ харюусалгата шэглэл барижа, гитлеровецүүдэй урдаhаа ороhон байгдаа.

Эндэ би тус дивизиин 75-дахи Улаан тугта полкынгоо, нютагайнгаа хүбүүдэй баатар габьяата тэмсэл тухай хөөрэхэ hанаатайб. Октябриин 25. Бидэнэр тэрэ үдэр Малоярославец шэглэлдэ анха түрүүшынхеэ дайнда орообди. Фронтын түрүү линидэ дүтэлхэдэмнай, буугай hүрэхэ абяан дуулдаhаар лэ байгаа. Тэрэниие үзэхэ хүсэл үнихэнhөө хойшо байhан. Эгээл энэ үдэр тэрэ хүсэлнай бэелүүлэгдээ. Тиихэдээ дайсанда мүхөөгөө заашье үгтөөгүй. Манай сибириинхид, Буряадаймнай хүбүүд баатар габьяата сэрэгшэд байhанаа тэндэ харуулаа. Дайсанай добтолго гэдэргэ сохигдожо, тэдэнэрэй дабшалга алхамшье урагшаа табигдангүй зогсоогдоо бэлэй. Тиигэжэ үбэлэй добтолгын эхилхэ хүрэтэр обороноцо байгдаhан.

1941 оной декабрьда бидэнэр үбэлэй добтолго эхилүүлээ бэлэйбди. Манай часть өөрынгөө шэглэлдэ дайсанай хүсые бута сохин, тогтон торонгүй урагшаа дабшаба. Үбэлэй үе соо Москвагай областиин олон город, хүдөө нютагуудые сүлөөлэн, фашистнарай хүсэ нилээд бууруулаа. Тиигэжэ дайсад горитойхон хохидолдо ороhон байна.

Үбэлэй hүүл, хабарай эхеэр манай шэглэлдэ Москвагай областиин газар дайда дайсанhаа бүримүhэн сэбэрлэгдэжэ, тэдэнэр Смоленскэ областиин газар дээрэ абаашагдаа hэн. Тэрэнэй ашаар манай дивизи советскэ гвардиин нэрэдэ хүртэhэн байха юм.

Тэрэ полкын сэрэгшэдые тоолохо болоо hаа, хэдэн арбаад, зуугаад хүн республикадамнай бии байха. Хэлхеэ холбоошодой ротын командир ябаhан Иван Зинченко нэгэтэ болоhон байлдаанда немецүүдэй олоороо шэбээлээд байhан шулуун гэрэй сонхо руу граната шэдэжэ, тэдэниие тэндэhээнь гаргаад, олохон фашистнарые буудажа алаhан байха юм. Хэрбээ дайсад тэндэhээ зайлуулагдаагүй hаа, хэнииешье ойро дүтэ табихагүй байха байгаа. Артиллерийскэ буудалгын хэр мэргэнээр тудажа байhые радио болон телефоноор хангаха даабари ротын командирта нэгэтэ бэшэ үгтэдэг байhан. Тон бэрхэшээлтэй эрхэ байдалда тэрэ даалгабари хододоо дүүргэдэг байгаа. Иван Николаевич олон орден, медальнуудаар шагнагданхай. Мүнөө тэрэ Улаан-Үдынгөө барилганууд дээрэ штукатурщигууд, бүдагшадай бригадые даагшаар хүдэлнэ.

Пулемётчик Константин Клочихин олохон дайсаниие өөрынгөө пулемёдоор хяргуулhан байха. Полкын санчастьда алба хэhэн Иван Афанасьев шархатаhан командирые сухарихадаа абажа гараад, ами наhыень абарhан байгаа. Буряадай АССР-эй арадай артист Дагба Дондуков, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ефим Лазаревич Элиасов, пенсионернүүд Р. Н. Яковлев, Я. К. Ефимов, Д. Ж. Будажапов, Ивалгын сельпогой шофер Д-Н. Ж. Нимаев, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник Б. А. Борисов, Оронгын РТС-эй хүдэлмэришэн Б. Нимаев, Ивалгын үйлэдбэри-туршалгын ажахын хүдэлмэрилэгшэ Л. Дымбренов, Эрхирэгэй совхозой хүдэлмэришэн Х. Доржиев болон бусад нүхэд хамта фронт ошожо, дайсанай урдаhаа туласалдаhан байнабди. Тэдэнэрэй зариман дайнай дүүрэтэр өөрынгөө полкдо ябажа, дайсаниие даралсаад бусаhан байха.

Гэбэшье олохон нүхэднай Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо энхэ тэнюун байдалай, зол жаргалай түлөө ами наhаяа алдаhан байна.

Сибириимнай 26-дахи гвардейскэ стрелково дивизи Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда дайшалхы замаа Москва шадарhаа эхилээд, Смоленскэ областиин, Белоруссиин, Литвагай, Польшын Арадай Республикын газар дайдые фашис Германиин эзэмдэлгэhээ сүлөөлэлсэн, дайсаниие өөhэдынь эшээндэ абаашажа даралсаhан байха юм.

Энээндэ ууган буряад нютагаймнай эрэлхэг хүбүүдэй оруулhан хубита, гаргаhан баатаршалга ехэ.

Н. ЦЫБЕНОВ,
Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): полкын комендант Я. К. Ефимов, хэлхеэ холбоошон Д. Ж. Будажапов, пулеметчик К. И. Клочихин.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

...ай МЭДҮҮЛГЭ

...мэдэhээр, 1948 ондо Чехо...адын хэрэгүүдэй министр ...сарик гэгшэ бэеэ хорложо ... Тиигээд hүүлэй үдэр... хэблэлэй зарим орга... Чехословакиин зарим ...энээн тухай элдэб эсын ху... ...дана. Масаригай үхэлгэдэ ...эай аюулгүйе хамгаалха ... али нэгэн советнигүүд ...хэбэртэйгээр харуулха гэ... ...рото пропаганда оролдолго

...нүүд дууhан худал юм ...мэдүүлхээр ТАСС тү... ...байна. Энэ худал үгэ тараа... ...сагта тиимэ харата муухай ..., Советскэ Союз ба Чехос... ...хани хоёр гүрэнүүдэй ... гэhэн муухай зорилго ... Социалис Чехословакиин ...рото мэдээсэл тараахадаа. ...талаараа тогтуурингүй хү... ...Советскэ Союзда дурагүй ...бии болгохо гэжэ хүсэнэд.

...н коммунистнууд, чехос... ...социалис туйлалтануу... ...сэгнэжэ байhан хүнүүд бү... ...э Союз ба Чехословакиин ... барисаае худал хуурмаг ...жа таhалдуулхаяа hүүлэй ... байгаа империалис про... ...р булай аашануудыень зү... ...бэзэ гэжэ батаар этигэжэ ...етскэ Союз элирхэйлэн мэ...

«РУДЕ ПРАВО» ГЭЖЭ ГАЗЕТЭДЭ

А. ДУБЧЕГАЙ ИНТЕРВЬЮ

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй делегациин Москва ошожо ерэhэн тухай «Руде право» гэжэ газетэдэ Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Дубчегай үгэhэн интервью Чехословакиин газетэнүүд майн 7-до толилбо.

Чехословакиин олониитые ехээр hонирхуулhан энэ аяншалгын шалтагаанууд тухай асуудалда харюусаха зуураа, нэгэдэхеэр, Чехословакиин шэнэ хүтэлбэрилэгшэд совет хүтэлбэрилэгшэдтэй нюураараа уулзажа хөөрэлдэхэ хүсэлтэй байба, хоёрдохёор, манай хоорондохи харилсаанай, уласхоорондын байдалай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй зарим шухала асуудалнуудаар hанамжануудаа андалдан хөөрэлдэхэ хүсэлтэй байбабди гэжэ А. Дубчек тэмдэглэбэ. Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдтэй нюураараа уулзажа хөөрэлдэжэ байха гээшэмнай хэндэшье мэдээжэ хэрэг ха юм гэжэ А. Дубчек хэлэбэ. Нюураараа уулзахадаа гэхэ гү, али ямаршье hаадгүйгөөр, түргэнөөр шухала асуудалнуудые шиидхэжэ байха хэрэгтэй гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Москвада зүбшэн хэлсэгдэhэн экономическа асуудалнуудта юунүүд хабаадаhан байнаб гэбэл, ойрын сагта, 1970 он хүрэтэр бэелүүлэгдэхэ хани харилсаан тухай, 1970 оной hүүлээрхи хани харилсаанай асуудалнуудые уридшалан тодорхойлхо, бэлэдхэхэ тухай асуудалнууд оролсоhон байна. Хоорондохи харилсаагаа гүнзэгы, эдэбхитэй болгоhоной ашаар Чехословакиин экономикын структурна хубилалтые үргэдхэхэ арга яажа олохоб гэhэн хэдэн дурадхал чехословацка талаhаа табигдаhан, энэ талаар манине дэмжэхыень гуйжа, совет талада хандаhан байгаабди гэжэ Дубчек хэлэбэ. Совет тала ЧССР-эй дурадхалнуудые хаража үзөөд, өөрынгөө hанамжые хэлэхэ байна.

Хоёр оронуудай хүгжэлтын, коммунис партинуудай ажал ябуулгын асуудалнуудаар Москвадахи хөөрэлдөөнэй үедэ hанамжануудаа хэлсэгдэhэн байна гэжэ Дубчек тэмдэглэбэ. Коммунис партинуудай түлөөлэгшэдэй уулзалга болоходо тиигэжэ хөөрэлдэхэ гээшэ заншал болоhон хэрэг юм гэжэ Дубчек тэмдэглэбэ.

hайн нүхэд гээшэ дипломатическа гурим баримталан гоё гоёор хөөрэлдэхэ гэдэггүй, харин адли тэгшэ эрхэтэй нүхэдэй ёhоор сэхыень хөөрэлдэхэ гэжэ оролдодог. Тиимэ дээрэhээ, манайда болоожо байгаа демократизациие манай дайсад социализмда эсэргүүгээр ашаглаагүй hаань hайн байгаа гэжэ манай совет нүхэд hанаагаа зобонгёор хэлэhэн байнад. Социализмда эсэргүү hэдэлгэнүүдые буруушаажа байhанаа манай парти нэгэтэ бэшэ мэдүүлhэн байна. Тиимэ hэдэлгэнүүдтэ шууд эсэргүү харюу үгэхэ ябадалые өөрынгөө политикын шухала хубинь гэжэ хэлэхэ ёhотой.

Уласхоорондын хүгжэлтын тушаа эрид сэхэ сэгнэлтын талаар, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй зорилгонуудай талаар нэгэн hаналтай байhаниинь, социалис хани барисаанай оронуудай нэгэдэл ба нягтаралые, империализмда эсэргүү тэмсэлдэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл ба нягтаралые бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ шухала байhаниинь Москвада болоhон уулзалгын үедэ дахинаа баталагдаба гэжэ А. Дубчек мэдүүлбэ.

Энээнтэй дашарамдуулан, Варшавска хэлсээнэй ёhоор манай хоёр ороной сэрэгэй харилсаанай асуудалнууд хаража үзэгдэhэн байгаа. Тэрэ харилсаан манай социалис гүрэнэй аюулгүй байдалай, бэеэ даанги байдалай үндэhэ hууриниинь болоно гэжэ А. Дубчек тэмдэглэбэ. Хойто Атлантическа пакт гэдэгэй байгаа сагтань Варшавска договор гэдэгшье байха юм, тэрэниие бэхижүүлхын тула хэхэ юумые бүрин хэхэбди гэжэ сэхынь хэлэнэбди. Варшавска договорто хабаадагша тус тус оронуудта хамтаараа үнгэргэгдэдэг сэрэгэй hургуулинууд тэрээнэй таhаршагүй хубинь болоно. Тэрэ hуралсал Варшавска договорто хамаатай оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дайшалхы талаараа хэзээдэшье бэлэн байлгын эшэ үндэhэниинь болоно.

...Уорлд" гэжэ ...нэ газетэ

..., майн 7. (ТАСС). Амери...нистнуудай «Дейли Уорлд» ...иин шэнэ газетэ гаража ...газетэ урда тээнь недели... ...дахин хэблэгдэдэг байhан ...етын hуури эзэлхэ юм.

МҮНӨӨШЬЕ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Дайнай шанга үе. Сталинград шадар манай Улаан Армиин баатар сэрэгшэд немецүүдтэй хатуу шангаар тулалдажа байба. Холын Ёнгорбой нютагай хүбүүн Бальжинима Будаевич Жалсанов эндэ анха түрүүшынхеэ байлдаанда ороо бэлэй. Хорин зургаан хүнтэй хамта дайсанай хүсэ мэдэхеэз тагнуулда эльгээгдэбэ. Хоёр броневии машинаар гараа hэн. Тэдэниие обёорhон немец летчигууд бомбодожо ороо. Тагнуулшад машинануудаа орхижо, саашаа ябагалха баатай болобод. Мэдэhэн юумэдтэл немецүүд угтажа байба. Буудалдаан болошоо. hомониинь дууhажа эхилбэ. Манайхинай гурбахан хүн үлөө, тиигэбэшье амидыгаар бэеэ тушаабагүй. Гранатануудаа абажа, дайсад руу хойно хойноhоонь шэдэжэ орэлой. Дайсадай хүсэн яаха аргагүй ехэ байжа, үлэгшэ гурбан бэеэ хамгаалhаар сухарижа эхилбэд. Юуб гэхэдэ, амиды «хэлэ» асарха, шухала даабаряа ябашье дүүргэхэ ёhотой бшуу. Немецүүдэй бүhэлэлгэhөө гаража, частьдаа тэхэрижэ ерэхэдээ, үгтэhэн захяа даабаряа амжалтатайгаар дүүргээ бэлэй.

Бальжинима Будаевич нэгэдэхи Украинска фронтын сэрэгшэдтэй хамта, немец булимтарагшадай эшээе — Берлиниие абалсажа, илалтын туг мандуулалсаад, нютагаа бусаhан алдартай.

Дайнда гаргаhан габьяаень тоолохо болоо hаа олон. Эхэ оронойнгоо хайрада хүртэжэ, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай 2-дохи шатын орденоор, «Дайшалхы габьяагай түлөө», «Берлиниие абаhанай түлөө», «Илалтын XX жэлэй ой» гэhэн медальнуудаар шагнагдаа.

Уран гарта дархан болоhо, шэнэ гэрнүүдые барилсаа, ута урга нахилзуулан, уула хадын хабшал хүндынүүдээр адуушье манаа. Мүнөө Бальжинима Будаевич Захааминай аймагай «Дружба» колхоздо hамгантаяа суг буруу харана. Тэдэнэй харууhалдаг 90 бурууннуд тобир тарган ондо ороо.

Берлин хүрэтэр дайшалхы габьяатайгаар ябажа ерэhэн Бальжинима Будаевич амгалан сагташье хамсы шуун ажаллажа, хэзээдэ түрүү зэргэдэ ябадаг лэ.

Б. ДОРЖИЕВ.

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһээр 23 жэл үнгэрбэ. Дүрбэн жэлэй туршада соо олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн совет араднай баатар зоригтой, бата нэгэдэлтэй байһанаа бүхы дэлхэйдэ харуулаа бэлэй. Дайнай хэсүү тулалдаата газарташье, фабрика болон заводтошье, колхоз, совхозуудташье дүлэтэ тэмсэлэй, халуун ажалай амин эли тодо мэдэрэгдэжэ байба. Хүсэл зорилгомнай нэгэн һэн: илаха, фашистнуудые үндэһөөрнь үгы хэхэ!

Түүхэдэ урда, хойноньшье үзэгдөөгүй ехэ баатаршалга манай сэрэгшэдэй гаргаһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ.

Түрүүшын жэлнүүдтэ хүнгөөр шархатаһан сэрэгшэд эдэгэһэн дары дахин фронтоо мордодог һэн. Харин хүндөөр шархатагшад хэдэн һараар госпитальдо хэбтээд, зариманиинь ондоо частьда ябуулагдадаг, нүгөөдүүлынь хүл, гаргүй гү, али ехэ бэе муутай болошобол—нютагаа бусажа, аргаа шадалайнгаа зэргээр ажал хэлсэжэ, агууехэ илалта ойртуулан, өөрынгөө хубитые оруулалсадаг байһан юм. Тэрэ шанга жэлнүүдтэ Эхэ оронойнгоо хайрада хүртэжэ шадангүй үнгэрһэншье ушар олохон байха.

1965 ондо Агууехэ илалтын 20 жэлэй ойе манай парти, правительство тон үргэнөөр тэмдэглээ. Дайнда ябажа шархаташаһан хүнүүдые элирүүлжэ гаргаһан габьяа гэршэлхэ баримтануудыень шалгажа үзөөд, нютаг нютагайнь военкомадууд шагналда табиха ёһотой байгаа. Үнгэрһэн гурбан жэл соо манай республика дотор хэдэн зуун габьяатай хүнүүд элирүүлэгдэжэ, орден, медальнуудаар шагнагдаа. Жэшээнь, дайнай 1-дэхи шатын орденоор 22 хүн, 2-дохи шатынхяар—107, Улаан Одоной орденоор—92, 3-дахи шатын «Алдар» орденоор—173, «Шэн зоригой түлөө» медаляар—229, «Дайшалхы габьяагай түлөө» медаляар—142 хүн, фронтдо габьяатай ябаһан 768 хүн (бүхы дээрэнь абабал) шагналда хүртөө. Тэдэнэй дунда КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Титов бии. Дайнай үедэ нүхэр Титов 203-дахи полкын сэрэгшээр (Волховско фронт) ябажа байтараа, 1942 оной апрелиин 29-дэ хүндөөр шархатаад, фронтһоо түрэһэн нютаг Түнхэнэйнгөө аймагта бусаһан юм. Орден, медаль абагшадай дунда—Баргажанай аймагай Эрдэни Раднаев, Буда Аюшин, Батор Галсанов, Түнхэнэй аймагай Данзан Будаев гэгшэд мүн лэ оролсоно гэжэ тэмдэглэлтэй.

Агууехэ дайнай хоёрдохи шатын орден абаһан Хоринн аймагай ***Цырендоржо Ширапов*** *тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй.*

Нүхэр Ширапов 1941 оной июниин 22-то баруун хилэ дээрэ дайсание угталсаад, түрүүшын хатуу шанга байлдаануудта хабаадалсажа байтараа, августын 5-да хүлөө хүндөөр шархатажа, фашистнуудай һабарта орошоһон юм. Тиигээд Италидахи фашистнуудай лагерьта абаашагдаад, 1944 оной январь болотор элдэб зоболон үзэһэн, арай шамайхан лагерьһаа зугадажа, танигдаагүй хэдэн уула махаһаар Югослави хүрэһэн байгаа. Тэндэ Югославиин партизануудтай уулзажа, фашистнуудта эсэргүү байлдаагаа үргэлжэлһэн. Германиин фашистнуудые илаһан түүхэтэ үдэрые аха дүү Югославиин газар дээрэ угтаба. Партизануудай хэһэн байлдаануудта шэн зоригтойгоор, баатарлигаар хабаадаһанайнь түлөө Югославиин «Эрэлхэг зоригой түлөө» орденоор ба медаляар шагнагдаһан байха юм. Эхэ оронойнгоо ордение 20 жэл боложо абаа.

Агууехэ дайнда эрэлхэг зоригтойгоор хабаадаһан хүнүүдые элирүүлжэ, орден, медаляар шагнаха хүдэлмэри ябуулагдаһаар. Зарим нэгэ нүхэд шагнагдаха ёһотой байһанаа мэдэнгүй гү, али мэдэжэшье байгаад, намайе шагныт гэхэеэ аягүйрхөөд ябадаг байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ябаһан нүхэдэй жэл ерэхэ бүри үбгэржэ байһаниинь элитэ. Манай залуушуул эсэгэ, аханарайнгаа гаргаһан гайхамшаг баатаршалгые хэтэ мүнхэдөө мартаха ёһогүй.

О. ЦЫБИКОВ.
Буряадай АССР-эй военкомадай таһагые даагша.

ДУРАСХААЛТА ХУШӨӨ

Хорёод ондо түрэһэн хүбүүдэй хүби заяан хархис муухай фашистнуудай шуһата дайнай дүлэн соогуур гараа. Үүри нүхэдэймнай, аханарайнь олохониинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронт дээрэ эрэлхэг залуу амии наһаяа алдаа. Мүнөө тэдэнэртэ нютаг бүхэндэ гэхээр дурасхаалай хүшөөнүүд табигдаанхай.

Иимэ хүшөө Харганаа нютагта мүнлэлөө. Табан хушуута одон тэрэнэй орой дээрэ яларна. Хажуу тээхи хэрэмүүдтэнь баатарай үхэлөөр унаашадай алдар нэрэ, дайшалхы орденууд һиилэгдэнхэй. **(Зүүн талын зураг).** Эдэнэрэй баатарлиг габьяа, нэрэ солонь үеын үедэ мартагдахагүй!

Теэд эндэ тэрэ ехэ тэмсэл сооһоо амиды гаража ерээд, залуу үетэниие эрэлхэг зоригтойгоор һургажа байһан үүри нүхэр Базаржап Лубсанович Цыбденов **(баруун талын зураг)** тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Базаржап Загастайн дунда һургуулида һуража ябахадаа хүнһөө илгараагүй юм. Бага балшар наһандаа аба, эжыгээ алдаһан хадаа гү, али саанаһаа тиимэ табилантайдаа гү, бү мэдэе, юрэдөөл угаа даруу зантай, олон үгэгүй хүбүүн юм һэн. Һурахадаашье хүнэй хойно ороогүй. Нүхэдөөршье байн. Аха зониие хүндэлдэг байһан.

Тэрэ үедэ Базаржап колхозой луговод Жамбал Раднаевайда байһан һэн. Тиихэдээ үгэ дууламар, урагшаа һанаатай хадань гэрэй эзэд тэрэниие хүбүүн мэтэ һанадаг, өөрөөшье үбгэн, хүгшэниие эхэ, эсэгэ шэнги хүндэлэгшэ бэлэй.

Энэ урин абари зангынь мүнөөшье хубилаагүй. Һургуулида ябадаг тэрэ сагһаань хойшо аяар гушаад жэл үнгэрбэ. Базаржабай толгой бууралтажа, он жэлэй һэндэһэн зурлаанууд духа дээгүүрнь тодорбо.

Һайндэр болоходо Базаржабтай уулзаа һаа, үбсүүн дээрэхи орден, медальнуудыень хаража омогорхохот. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 2-дохи шатын орден, Улаан Одоной орден, зургаан медаль ялarна.

Эдэ орден, медаль бүхэниинь Базаржабай баатараар дайлалдажа гараһые гэршэлнэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалха Агууехэ дайнай эхилээд байхада Новосибирскын авиационно училищада һуража, бомбо хаяха самолёдто ябаха эрхэтэй болоһон. Теэд тэрэ үедэ самолет үсөөн байһан ушарһаа дайшалхы ондоо мэргэжэл шудалха баатай болоо.

...1944 он. Белоруссиин 2-дохи фронт. Артиллериин тагнуулшан ябахадаа дайсанай ехэ хүсэ, техникэ гарһаа гаргаһанайнь түлөө баатар сэрэгшэ Базаржап Цыбденовтэ Улаан Одоной орден барюулагдаба.

Фашис нохосуудай гуламта Зүүн Пруссиин добтолон оролсожо, Балтиин далайн эрьеһээ, Данциг хотоһоо дайсаниие хобхо сохилсобо. Нэгэ шанга тулалдаанай үедэ артиллерийскэ взводой командирай алуулхада Базаржап сэрэгшэдээ командалжа, дайсадые үй бута сохиһон. Тиигэжэ ахалагша лейтенантын үбсүүндэ хоёрдохи орден ялараа һэн.

Тэрэ гэһээр хори гаран жэл үнгэрбэ. Базаржап мүнөө Харганаа нютагтаа багшална, хүбүүд, басагадые ажалай мэргэжэлдэ һургана.

Тэсэгэн, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй табин жэлэй алдарта ойн урда тээхэнэ, Базаржабай [illegible] һургуулида орожо [illegible] угаа һонирхолтой байба. [illegible] лиин коридор гоё һайхан [illegible] мэглэгдэнхэй, Эсэгэ орон[illegible] гаалгын Агууехэ дайнай [illegible] нуудай дүрэ зурагууд, т[illegible] арюун һайхан зам тухай [illegible] дэнхэй.

1968 оной февралиин [illegible] һургуулиин һурагшад [illegible] гэжэ Бүхэсоюзна сэрэгэй-[illegible] на нааданда хабаадаха, «[illegible] нууд уула» гэһэн ту[illegible] жагсаха тухай соносхолой [illegible] дээрэ бэшээтэй байба.

— Эдэнэрнай сэрэгэй[illegible] тивна нааданда бэлдэ[illegible] Базаржап Лубсанович ой[illegible]

Залуу үетэниие Эхэ [illegible] дуратайгаар, баатар зориг[illegible] хүмүүжүүлхэ, һайнаар [illegible] хэрэгтэ Базаржап Лубсан[illegible] хы хүсэ шадалаа, мэргэжэл[illegible] барюулна.

Б. ГЫЛЫКО[illegible]
Авторай фото[illegible]

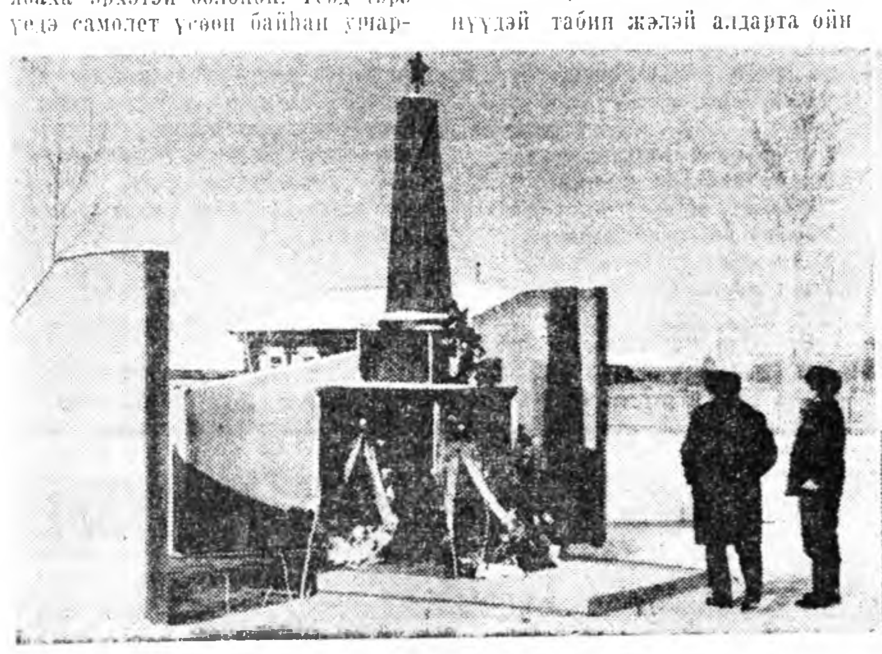

БЕРЛИНИИЕ ДОБТОЛОГШОДОЙ ДУРДАЛГАҺАА

1945 оной апрелиин 12-то манай дивизиин командир генерал-майор Смирнов, политотделэй начальник Платонов гэгшэд офицернүүдээ суглуулаад, һүүлшын шанга тулалдаануудта оролгын бэлэдхэл, зорилгонууд тухай хэлээ һэн.

Нүхэр Смирновой иигэжэ хэлэһые һананаб:

— Дайсанаа эсэслэн бута сохижо, илалтын Улаан туг Рейхстаг дээрэ мандуулха сагнай ерээ. Дайнай дүүрэхэ сагые һараар бэшэ, үдэрөөр, часаар тоолохо хэрэгтэй. Берлин хүрэтэр баланшье холо бэшэ, эндэһээ сэхэ ябабал, 60—70 километр тухай болохо. Тиигэбшье дайсан үшөө амиды голтой, хамаг хүсэеэ эшээн шадараа суглуулаад, ухэлтэ дайгаа үргэлжэлһөөр байна. Энэ һүүлшын тулалдаанда баатаршалга гаргажа, алдарта Совет Армиингаа илалта мандуулха зорилго манай урда табигдана...

Һүүлээрнь апрелиин 16-най үглөөнэй 4 часта манай 52-дохи арми добтолгоёо эхилээ һэн. Ара таладамнай байһан катюшанууд түрүүшын зали үгэжэ, снарядуудынь ута хүхэ дүлэеэ гэдэргэнь сороб-хилуулан, огторгойн, одо мүшэдэй наагуур зуралзан үнгэрхэнь харагдажа байгаа бэлэй. Энээнтэй хамта томо пушканууд, хүсэ ехэтэ танкнууд нэжэгэнэжэ эхилшоо һэн.

Дайсанай хорожо, хоргодожо байһан газар тээшэ харахада, бүхы юумэн гал дүлөөр сороб-хилжо, тэнгэри газар хоёр ниилэшоод, хахаржа бутаржа байһан шэнги байба.

Дайсанай түрүүшын сэрэгүүд дээгүүр авиаци, танкнуудай ходорон гараха үедэ автомат, винтовко, пулемёдуудай ээлжээн ерэжэ, ябаган сэрэгшэд «Ура!» хашхаралдан бодоо һэн.

Иигэжэ Берлин хүрэтэр тогтон торонгүй дайлалдажа, фашис Германиин гуламтада илалтын Улаан туг мандуулха һүүлшын ехэ добтолго эхилээ бэлэй...

Энэ ехэ добтолгодо орохоёо бэлдэжэ байһыемнай хараһан, мэдэһэн дайсан баһал миин хэбтээгүй, хамаг хүсэеэ зангидажа, улаан галаар уидаһаамнай угтаа.

Теэд манай мянга, түмэн буунуудай нишаганаха, ташаганаха, нэерхэ абяан таһалдаагүй. Үе үе болоод лэ ура хашхаралдаха абяан эндэ тэндэһээ далайн долгин мэтээр эбхэрэн сууряатажа, урагшаа дабшалгын улам түргэдэжэ байһаниинь элитэ болобо.

Немецүүдэй байһан газарта хүрэжэ ерэхэдэмнай, бута зада сохюулһан буу зэбсэгүүд, машина, техникэ, танк, пушкануудай өөдэ һөөргөө харашоод, шатажа дүрэжэ байхыень харахада урматай һэн.

Тэрэ үеэр би өөрынгөө ротын хоёр взвод автоматчигуудтай хамта ойн оёорые немецүүдһээ сэбэрлэхэ даабари абаһан байгааб. Энэ даабари дүүргэжэ ябахадаа, 60 тухай немецые алажа, 233 немецые плендэ абаа һэмди.

Буу зэбсэг, машина, техникэ абаһанаа тоолохоёо болиһон ябаабди.

Энэ мэтээр долоон үдэр, долоон һүни дайлалдажа, хэдэн олон немец тосхонуудһаа, городуудһаа фашистнуудые намнаһан байгаабди. Эсэстэнь Берлин хотоһоо зүүн урагшаа гараһан үргэн ехэ тракт харгы шадар, нэгэ ехэ ойн дундахи талмайда байдаг Каны гэжэ тосхондо дүтэлжэ ерэхэдэмнай, немецүүд айхабтар шанга тулалдаагаар угтаа һэн. Апрелиин 23-най үглөөнһөө эхилээд, үдэшэ, харанхы болотор үргэлжэлөө бэлэй. Һүни болоходонь, манай полкдо нэмэлтэ хүсэн ерэжэ, бидэ апрелиин 24-нэй үглөөнэй 5 часта дахин добтолгодо ороод, тэрэ тосхониие эзэлхэ зорилготой бэлэдхэл хэжэ хонобобди.

Энэ зорилгыемнай тухайлһан дайсан үглөөгүүр урдижэ, урда үдэрэйхиһөө үлүү ехэ хүсэтэйгөөр буудажа эхилээ. Манайшье полк мүн лэ шэнэ хүсэ нэмэһэн тула, шанга тулалдаанда шармайн ороо. Эгээл энэ үеэр, үглөөнэй 5 часта би шархатажа, илалтынгаа эсэс хүрэтэр ябаха золгүй байшооб. Санбадта хэбтэхэдэмни, манайхин тэрэ тосхониие эзэлээд, бүхы һомоёо дууһан буудаһан немецүүд буу зэбсэгээ, олон пушка, танкаа, бүхы техникээ орхёод ой руу зугадаа гэжэ дуулдаа һэн.

Энэ хадаа Берлиндэ эгээн түрүүн туласа ерэһэн манай Совет Армиин частьнуудта түригдэхэдөө, урагшаа Бавари, Карнадууд тээшэ сүмэ сохижо гараха гэһэн фашис армиин үлэгдэл байһан юм.

Һүүлээрнь, майн 2-то, Германиин нэгэ городой госпитальдо ороод хэбтэхэдэмни, Берлин абтаа, дайн дүүрэхэнь гэжэ дуулдаа. Тэрэ гэһээр тэбхэр хорин гурбан жэл үнгэрбэ. Манай Совет гүрэн мандаһаар табин жэлэйнгээ ойе тэмдэглэбэ. Коммунис партиингаа хүтэлбэреэр коммунизмын үргэн замда ороод, шэнэ шэнэ амжалтануудые түйлажал байнабди.

Коммунизмда эсэргүү империалистнууд «хүсэжэ ядаад хүсаба» гэдэгтэл, элдэб эсын худал хуурмаг шалтаг дурдан, дай үүдхэжэ, арадуудай сүлөөрэлгын хэрэгтэ һаад хэхые хүсэ дабажа шадахагүй байһаниинь мэдээжэ.

Д. МИЖИДОН,
Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалид.

ЛАТВИҺАА ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

Энэ хүн тухай сэдьхэнгүй, һайн һайхан дурасхаалай үгэ хэлэнгүй байха аргамгүй. Эгээл тиимэһээ аяар холын Латвиһаа энэ бэшэг эльгээбэб.

Яруунын аймагай Тэлимбэ нютагта түрэһэн Иван Максимович Трофимовые Латвиин хүн зон ехээр хүндэлдэг. Юуб гэхэдэ, нүхэр Трофимов Лудзейскэ район шадар эрэлхэг зориг, баатар габьяа гаргаа һэн.

Найдерн гэжэ тосхон шадар түйлай ехэ тулалдаан болоһон байгаа. Фашистнууд энэ һууриниие эзэлхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тулалдаһан юм. Трофимовай эгээн түрүүлжэ болоод урагшаа гүйхэдэнь, нүхэдынь хойноһоонь дабшаба. Немецүүдэй хоргодоһон нүхэн руу харсага мэтэ шуран габшагайгаар һурэн ороһон Иван Максимович гар тулалдаанда долоон фашистын нюдыень анюулжа, шархиень хатаалгаһан суутай.

Найдерн тосхониие эзэлхэ даабари абаһан ротын парторг Трофимов коммунистнуудаа суглуулаад, хүн бүхэнэй юу хэхэ ёһотойе тодорхойлон хэлэжэ үгөө.

Добтолхо хаһа дүтэлбэ. Удангүй буугай тобшонууд задар мүндэр шэнгеэр адхаржа эхилээ. Трофимовай отделени багахан мүрэниие гаталан гараад, Найдерн уруу сүмэрэн орожо захалба. Дайсад тоогооро һураггүй олон байгаа. Шанга тулалдаанай үедэ манайхинай взводой командир хүндөөр шархаташаба. Тиихэдэнь тэрэнэй командираар сержант Трофимов томилогдоо бэлэй. Дайсан бүһэлжэ эхилээ. Манай сэрэгшэдэй һомон үсөөржэ, мэдүүтэй байдалда оробо. Яаха ёһотойб?» һүүлшынгээ һомоной үлэтэр, шуһанайнгаа һүүлшын дуһалда хүрэтэр тэмсэхэ!»—гэжэ Трофимов эрид шиидээд, һүрэн [illegible] һүүлээр, урагшаа шуу[illegible] хадаа иигэжэ хашхараа [illegible]

«Урагшаа, геройнууд! [illegible] нуудые хяа сохигты!».

Сэрэгшэд командира[illegible] һоһоо дабшажа оробо. [illegible] тулалдаанда И. М. Трофимо[illegible] хаташоо. Тиигэбшье дайс[illegible] томат буляажа абаад, арба[illegible] ровецые алаһан, хоёрыень [illegible] абаһан юм.

Лудзе хотодо, Латви[illegible] дээрэ фашистнуудтай тула[illegible] нугаршагүй зориг гарга[illegible] оронойнгоо дээдэ хайрада[illegible] нэрэ зэргэдэ хүртэһэн са[illegible] дүрэ зурагуудые харуул[illegible] бом бэлдэгдээ. Тэдэнэй ду[illegible] лын Буряад нютагай баа[illegible] бүүн Трофимов бии. Латви[illegible] Иван Максимовичые хэз[illegible] мартахагүй.

И. РОДИО[illegible]

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ХИЛЫН ГААНАҺАА

ДРВ-гэй түлөөлэгшэ Париж ошохоор мордобо

ХАНОЙ, майн 7. (ТАСС). Америкын Холбоото Штадуудай правительствын түлөөлэгшэтэй уулзахын тула Вьетнамай Демократическа Республикын түлөөлэгшэ министр Суан Тхюи ба тэрэниие үдэшэгшэ нүхэрнүүд Париж ошохоор Ханойһоо мордобо.

Дьенбьенфу шадархи илалтын 14-дэхи ой

ХАНОЙ, майн 7. (ТАСС). Мүнөөдэр Вьетнамай Демократическа Республика Дьенбьенфу шадар түйлагдаһан илалтын 14-дэхи ойе тэмдэглэжэ байна. 14 жэлэй саада тээ Вьетнамда Франциин колонизаторнууд бута сохигдоһон юм.

США-гай эзэрхэг түримхэй дайнда эсэргүү, эхэ ороноо аршалхын түлөө тэмсэлдэ манай ороной түйлаһан агууехэ илалтанууд Дьенбьенфудэхи илалтын саашанхи шэнэ үргэлжэлэл мүн,—гэжэ энэ ойдо зорюулагдаһан статья дотороо «Нян Зан» гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Дьенбьенфудэ илалта түйлаһан наци ямаршье бэрхэшээлнүүдэй урда тунхарихагүй гэһэн эрид зорилготой»—гэжэ «Куан Дой Нян Зан» гэжэ ондоо нэгэ газетэ тэмдэглэнэ.

США-гай КОМПАРТИ ПРЕЗИДЕНТСКЭ ҺУНГАЛТАДА КАНДИДАДУУДАА ДЭБЖҮҮЛХЭНЬ

НЬЮ-ЙОРК, майн 7. (ТАСС). США-гай компарти ниитэ национальна һунгуулиин кампани дэлгэрүүлжэ, ноябрь һарада болохо президентскэ һунгалтада өөрынгөө кандидадуудые дэбжүүлхэ һанаатай гэжэ США-гай компартиин национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстон гэгшэ мэдүүлбэ.

Эб найрамдалай түлөө, Вьетнамда Америкын империалис эзэрхэг түримхэй дай болюулхын түлөө коммунис кандидадууд тэмсэхэ юм гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Үндэһэ яһанай илгаа, негрнүүдэй гетто, тэдэнэй үгытэй ядуу байдал усадхахын түлөө тэмсэл коммунис кандидадууд эдэбхитэй болгохо, бүхы хүнүүдэй тэгшэ эрхэтэй байха тухай, тэдэнэй эрхэ сүлөөе хүндэлхэ тухай эрилтэ дэмжэхэ байна. Гадна мүнөө үедэхи социализмын хүгжэлтэ тухай, США-да хүн хүнөө мүлжэхэ ябадалай болюулагдаха хараа боломжонууд тухай коммунис партиин кандидадууд хүн зондо хөөрэжэ үгэхэ.

Арад зоной эрилтэтэй һунгуулиин урда тээхи кампаниие нягтаар холбоохоёо оролдохо зуураа, коммунистнууд болбол бүхы бэеэ даанги бэ түрүү хүсэнүүдтэ, тэрэ тоодо хуушаан партинууд дотороошье түрүү хүсэнүүдтэ дэмжэлгэ үзүүлхэ юм.

Июлиин 3-да нээгдэхэ партиин онсо съезд дээрэ коммунистнуудай платформо, кандидадуудайнь нэрэнүүд эсэслэн тодорхойлогдохо гэжэ Г. Уинстон мэдээсэбэ.

Клей гэгшын гүйлта арсагдаба

НЬЮ-ЙОРК, майн 7. (ТАСС-ай корреспондент О. Аничкин). Хэрэгыень дахинаа хаража үзэхые гүйһан боксоор дэлхэйн чемпион Кассиус Клей—Мохамед Али гэгшын гүйлтые Шэнэ Орлеанай (Луизиана штат) федеральна апелляционно сүүд үсэгэлдэр арсаба.

Жэлэй саада тээ тэрэ Клей гэгшэ сэрэгэй албан тухай хуули эбдэһэн гэжэ гэмнэгдэд, табан жэлээр түрмэдэ хаагдаха, 10 мянган доллар яла түлэхэ гэжэ шиидхэгдэһэн байгаа.

Тиигээд профессиональна боксын бүхэдэлхэйн бүлгэм США-гай милитарис этэгээдүүдтэй хамтаржа энэ бэрхэ боксерой дэлхэйн чемпион гэһэн нэрэ зэргыень хаһаһан байха юм.

Вьетнамай ямаршье зэмэгүй хүн зониие угы хэлгэдэ хабаадалсаха хүсэлгүй байһан туладаа США-гай армида алба хэхэеэ Кассиус Клей арсаһан байгаа.

Клей гэгшые хамгаалагшад федеральна сүүдэй зургаанууудта шэнэ гүйлта бариха һанаатай байнад. Гэхэтэй хамта, дэлхэйн чемпион байһан хүн түрмэдэ һуунгүйгөөр орхигдохоо болёо гэжэ апелляционно сүүдэй үсэгэлдэрэй шиидхэбэри харуулба.

Вашингтон тээшэ үгытэйшүүлэй дабшалта

ДЖЕКСОН. (Миссисипи штат). (ТАСС). «Үгытэйшүүлэй дабшалтада» шэнэ хабаадагшад, Америкын урда хизаарай ядуу тулюур негрнүүд Эрде гэжэ городһоо (Миссисипи штат) Вашингтон ошохоёо аянда гараба.

«Миссисипи - ёро муутай штат» гэһэн үгэнүүдтэй боолтонуудые гартаа уяһан аян замшадай түрүүшын бүлэг үсэгэлдэр үдэшэ Алабама штадай Селма гэжэ һуурин газарта хүрэжэ ерэбэ. Өөһэдынгөө хүшэр хүндэ ажабайдал тухай дуунуудые дуулалдажа, городой үйлсэ гудамжануудаар ябажа гараа. Тэдэнэрые тон олон полицинхид бүһэлэн тойрожо ябаад. Мүнөөдэр тэдэнэр Алабама штадай Монтгомери хото ошохоёо гараха юм. Вашингтондо майн 19-дэ хүрэжэ ерхэ.

Чикаго, Бостон, Сан-Франциско, Денвер болон бусад хэдэн городуудһаа Америкын үшөө хэдэн зуун үгытэйшүүл США-гай ниислэл хото ошохоёо һаяар гараха байна.

Тэдэнэй хүрэжэ ерэхые, тиигээд ногоон зүлгэ талмай дээрэ тулюур ядуу байрануудаа, майхануудаа бариха, татахыень хүлеэжэ байгаа Вашингтоной хуули засагаархид һанаагаа зобонги байнад.

Сайгондо байлдаан үргэлжэлһөөр

ПАРИЖ. (ТАСС). Сайгондохи байлдаан үдэршье, һүнишье замхангүй. Үхэр буугай һомонуудай, минэнүүдэй тэһэрэлгэ, пулемёдуудай таршаганаан ходо дуулдажа байна. Урда Вьетнамые сүлөөрүүлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд майн 7-до дайсанай байгаа газарнуудые город сооньшье, город шадаршье буудажа үргэлжэлүүлээ. Патриодуудай һомонууд, минэнүүд Урда Вьетнамай ниислэл хотын тэг дунда унана. Таншоннят гэжэ США-гай авиационно томо бааза дээрэ ракетэнүүд тэһэрнэ. Тэндэнь Америкын сэрэгүүдэй штаб-квартира байдаг юм. Мүн Сайгоной полициин штаб-квартира шадар, Шолон гэжэ районой шухала хүүргэдэ ЦУТЭ ракетэнүүд буунa.

Сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд Шолон гэдэг һуурин эзэлжэ, Сайгоной сэрэгүүдтэй үсэд шанга байлдаа хэжэ байнхай. Тэрэ Шолондо полковник Дам Ван Куи гэгшэ патриодой снайперскэ һомондо дайрагдажа алуулаа. Тэрэ полковник хүндөөр шархатаһан Урда Вьетнамай полициин ноён Нгуен Нгок Лоан гэгшын орлогшонь байһан юм. Таншоннят гэжэ һууринһаа баруугаар марионеточно армиин парашютна бригадын штаб ракетнэ буудалгада оробо.

Сүлөөрэлгын арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй отрядуудай Сайгониие добтолхыень болюулхын тула танкнуудаар дэмжэгдэһэн хэдэн дивизинүүдые Америкын сэрэгэй командовани Сайгон шадархи байлдаанда оруулба. Зэдинь, Хуангиа, Биньдуонг гэжэ провинцинүүдтэ үсэд шанга байлдаанууд болобо. Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүдэй урдаһаа американецууд ехэ гэгшын артиллери, авиаци, канонеркэнүүдые ябуулба. Тэдэ байлдаануудта эзэрхэг түримхэйшүүл, тэдээнэй марионеткэнүүд ехэ гээлтэ хохидолдо оробо.

Донгха гэжэ газар, американскэ сэрэгүүдые хангадаг бааза шадар Америкын далайн пехотын эзэлжэ байгаа газар ходо добтологдоно.

Джибутида хорлолго хэгдэбэ

АДДИС-АБЕБА. (ТАСС). «Франциин мэдэлэй Афаров ба Исса гэжэ газар нютагай» ниислэл—Джибутида правительственна советэй түрүүлэгшэ Али Ареф Бурханда майн 6-да хорлолго хэгдэбэ. Городой түбөөр ябажа байха үедэнь Али Ареф Бурханай машина руу граната хаягдаа.

«Франциин мэдэлэй Афаров ба Исса гэжэ газар нютаг»—урдын француз Сомали 1967 оной асуултын һүүлээр Франциин газарта хамаатай ёһо гурим баталан абаһан байгаа.

СЭРЭГШЫН ГАБЬЯА

Илалта түйлаха гээшэ хоёрдохёо түрэжэ, дэлхэйе дахин һараһантай адлишуу юм. Иимэ нэгэ ушарал Геннадий Баиновташье тохёолдоо һэн. Телеграфай азбукые тэрэ доронь баридаг, тиигээд нүхэдтөө хаба шадабаряа һайрхадаг болоһон. Теэд нүхэдынь «горхо үзэнгүй—гуталаа бү тайла» гэжэ юундэшьеб хэлэдэггүй байгаа. Түрүүшын тэдэ амжалтануудһаа тархяа эрьеһэн Баинов һорилго хэхэеэ анаархадаг болобо. Удангүй нүхэдһөө гээгдэжэ эхилээ. Тоогүй олон алдуу гаргадаг болобо. Хэшээлэй дүүрэхэдэ уруу дуруу юумэ класссаа гараад, нүхэдөөрөө хөөрэлдэхэ дурагүй байдаг болоо бэлэй. Нэгэтэ сержант Комов Геннадиие хэшээлэй һүүлээр үлөөбэ.

— Юундэ муугаар һурадаг болоһоноо мэдэнэ гүт?—гэжэ сержант асууба. Баинов толгойгоо гунхуулан:

— Би радист болоҗо бирахагүй хаб даа,—гэбэ.

— Дан эртүүр тобшолол хэнэш. Минии һанахада, хэнһээшье дутуугүй радист болохо хэбэртэй байдагши. Оролдохол хэрэгтэй. Хэжэ байһан хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр хандажа болохогүй. Хэрэгтэй болоо һаань, би туһалхаб.

Сүлөөтэй боломсоороо радиоклассай байшан руу ярадаг болобо. Сержант Комов тэрэниие ходо хүлеэгээд һуудаг һэн. Геннадиин дамжуулһан тэмдэгүүдые сержант тайлбаридаг болобо. Баинов оролдоно, тиигэбэшье тэсэбэринь хүрэнэгүй гэжэ сержант ойлгодог болоо. Хаба зориг, тэсэбэри гээшэ юуб, ямар удха шанартайб? гэһэн асуудалаар Комов ойлгосотой хөөрэлдөө хэбэ. Энэнь ехэ туһа хүргөө. «Бэеэ гартаа абаха хэрэгтэй»,—гэжэ Баинов эрид шиидээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо бэеэ үдэр бүри һорихо ябадал Геннадиин гол зорилго болоо бэлэй.

П. МИРОВ.

Илалтын үдэрөөр Советскэ Союзай Герой полков[illegible] мир Бузинаевич Борсоевой нэрэмжэтэ шанда хүртэх[illegible] рысөөн Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдөө. Энэ шангые «[illegible] клубай команда абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 30 километрэй урилдаанда шал[illegible] клубай гэшүүд, марафонско урилдаагаар спортын мастер[illegible] дат Виктор Лунченко, Николай Мороков гэгшэд. Эд[illegible] Борсоевой нэрэмжэтэ шан абаад байна. Н. ЕФИМОВ[illegible]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Совет арадай агуу ехэ баатаршалга» гэһэн Армиин генерал А. Епишевэй статья. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Огородой полиин ерээдүй» гэһэн [illegible] статья. ТАСС-ай мэдүүл[illegible] доторнай.

Гурбадахи хуудаһан[illegible] үдэртэ зорюулагдаһан [illegible]

Дүрбэдэхи хуудаһан[illegible] новай романһаа бүлэг. [illegible] һаа абтаһан мэдээсэл[illegible] нүүд.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[illegible]

Гор. Улан-Удэ. типография Управления по печати [illegible] вете Министров БурАССР.
Н-02459.